

norden

Nordiska ministerrådets
genomförande av den
andra handlingsplanen
för Nordliga Dimensionen
2004–2006

April 2004

*Nordiska ministerrådets
genomförande av den
andra handlingsplanen
för Nordliga Dimensionen
2004–2006*

April 2004

**Nordiska ministerrådets genomförande av den andra
handlingsplanen för Nordliga Dimensionen 2004–2006. April 2004**

ANP 2004:738

© Nordiska ministerrådet, Köpenhamn 2004

ISBN 92-893-0999-7

Tryck: Scanprint as, Århus 2004

Design: Kjell Olsson – NMR/PUB

Omslagsbild: Jan Töve/Naturfotograferna

Upplaga: 500

Tryckt på miljövänligt papper som uppfyller kraven

i den nordiska miljösvanemärkningen.

Printed in Denmark

Fler publikationer från Nordiska rådet och ministerrådet

på www.norden.org/publikationer

Nordiska ministerrådet

Store Strandstræde 18
DK-1255 Köpenhamn K
Telefon (+45) 3396 0200
Telefax (+45) 3396 0202

Nordiska rådet

Store Strandstræde 18
DK-1255 Köpenhamn K
Telefon (+45) 3396 0400
Telefax (+45) 3311 1870

www.norden.org

Nordiska ministerrådet

inrättades 1971 som ett samarbetsorgan mellan de nordiska ländernas regeringar. Ministerrådet lägger fram förslag till Nordiska rådets sessioner, vidarebefordrar rådets rekommendationer, rapporterar till Nordiska rådet om samarbetets resultat samt leder i sista hand arbetet inom olika sektorer. Statsministrarna har ett överordnat ansvar för samarbetet, som i övrigt koordineras av samarbetsministrarna och den nordiska samarbetskommittén. Ministerrådet sammanträder i olika sammansättningar beroende på vilka frågor som skall behandlas.

Nordiska rådet

bildades 1952 som ett samarbetsorgan mellan parlamenten och regeringarna i Danmark, Island, Norge och Sverige. Finland anslöt sig 1955. Färöarnas, Grönlands och Ålands delegationer ingår i Danmarks respektive Finlands delegationer. Rådet består av 87 valda medlemmar (parlamentsledamöter). Nordiska rådet är initiativtagare och rådgivande samt har kontrollerande och pådrivande uppgifter i det nordiska samarbetet. Nordiska rådets organ är plenarförsamlingen, presidiet och utskotten.

Förord

2004 är ett spännande år i samarbetet runt Östersjön. Estland, Lettland och Litauen blir medlemmar i EU. Samtidigt utvecklar EU nya samarbetsrelationer mot norr. Ett nytt samarbetsprogram med Ryssland är under utarbetande samtidigt som den Nordliga Dimensionen inleder arbetet med sin andra aktionsplan.

Nordiska ministerrådet har en lång historia som stöd- och samarbetspartner med Estland, Lettland och Litauen respektive Nordvästryssland. Sedan början av 2004 är ministerrådet också partner i den Nordliga Dimensionens aktionsplan.

Samtidigt som ministerrådet strävar efter att bidra mera till EU:s arbete i norra Europa evalueras just i år också ministerrådets aktiviteter i länderna på andra sidan Östersjön. Samarbetet med Estland, Lettland och Litauen fördjupas på grundval av den nya relation som dessa länders EU-medlemskap leder till. Samtidigt vidgas också ministerrådets hittillsvarande samverkan med Nordvästryssland.

Denna statusrapport beskriver Nordiska ministerrådets arbete inom EU:s Nordliga Dimension. Den riktar sig först och främst till Nordiska rådet som länge varit engagerat i den Nordliga Dimensionen. Samtidigt vill den också tjäna som information till EU-kommissionen och – sist men inte minst – som redovisnings- och inspirationskälla till Nordiska ministerrådets fackministerråd och ämbetsmannakommittéer.

Rapporten har utarbetats inom Nordiska ministerrådets sekretariat.

Köpenhamn i april 2004

Per Unckel
Generalsekreterare

Innehåll

Förord 5

Innehåll 7

- 1 Nordiska ministerrådet och handlingsplanen för Nordliga Dimensionen** 9
 - 1.1 Norden i det nya Europa 11
 - 1.2 Att samverka vid genomförandet av handlingsplanen 10
 - 1.3 Samarbete med Närområdena 15
- 2 Utbildning, vetenskaplig forskning och kultur** 22
 - 2.1 Utbildning 22
 - 2.2 Kultur 28
- 3 Ekonomi, näringsliv och infrastruktur** 32
 - 3.1 Handel, främjande av investeringar 32
 - 3.2 Energi 48
 - 3.3 Transport 51
 - 3.4 Konsumentfrågor 52
 - 3.5 IT och NeDAP 57
- 4 Hållbar utveckling** 62
 - 4.1 Inledning 62
 - 4.2 Miljö 63
 - 4.3 Jord- och skogsbruk m.m. 66
 - 4.4 Livsmedelssäkerhet 67
- 5 Hälsa och livskvalitet** 71
 - 5.1 Inledning 71
 - 5.2 Northern Dimension Partnership in Public Health and Social Wellbeing 72
- 6 Rättsliga och inrikes frågor** 82
 - 6.1 Nordiskt-baltiskt samarbete 82
 - 6.2 Samarbete med andra regionala organisationer 83
- 7 Det Arktiska Fönstret** 84
 - 7.1 Det arktiska samarbetsprogrammet 84
 - 7.2 Västnorden i det nordiska samarbetet 85

1 Nordiska ministerrådet och handlingsplanen för Nordliga Dimensionen

1.1 Norden i det nya Europa

Nordiska ministerrådet deltar aktivt i genomförandet av EU:s andra handlingsplan för Nordliga Dimensionen 2004–2006. Ministerrådet välkomnar EU-kommissionens initiativ att involvera regionala organisationer i arbetet. Sedan ministerrådet i mars 2003 lämnade ett skriftligt bidrag¹ till utarbetandet av den andra handlingsplanen, har många framsteg gjorts, både när det gäller konkreta projekt och initiativ och när det gäller organisation och former för samarbete.

När EU den 1 maj i år utvidgas till att omfatta 25 medlemsstater, en sammanlagd befolkning på 450 miljoner och en BNP på nästan € 10 000 miljarder, innebär det att EU:s politiska, geografiska och ekonomiska tyngd förändras avsevärt, se tabellen nedan. Efter utvidgningen kommer EU:s ekonomi att vara lika stor som USA:s.

I och med förändringen får EU nya grannar i Ryssland, Ukraina, Moldavien, Vitryssland och länderna i södra Medelhavsområdet². I ett meddelande om detta utvidgade europeiska grannskap³ (*eng. Wider Europe*) har EU-kommissionen formulerat sin vision om

1. Submission of the Nordic Council of Ministers in preparation for the new Northern Dimension Action Plan 2004–2006, Nordic Council of Ministers, ANP 2003:725, March 2003. Se <http://www.norden.org/pub/velfaerd/europa/sk/ANP03-725northerndimension.asp?lang=1>

2. Södra Medelhavsområdet: Algeriet, Egypten, Israel, Jordanien, Libanon, Libyen, Marocko, den palestinska myndigheten, Syrien och Tunisien.

3. Meddelande från kommissionen till rådet och Europaparlamentet. Ett utvidgat europeiskt grannskap: En ny ram för förbindelserna med våra grannländer i öster och söder, KOM(2003) 104 slutlig.

hur förhållandet till de nya grannarna skall te sig på sikt. I meddelandet pekar EU-kommissionen på att flera av unionens politikområden – som bl.a. handel, utveckling och miljöpolitik – skall kunna anta den utmaning som det nya grannskapet medför. Grundläggande målsättningar är att undvika nya skiljelinjer i Europa och att främja stabilitet och välbefinnande inom och bortom EU:s nya gränser.

	Euro-området	EU-15	EU-25	USA
Befolkning 2003 (miljoner)	309	383	453	291
BNP (miljarder €) 2003	7 073	9 170	9 610	12 126

Källa: Ecwin

När det gäller förhållandet till Ryssland kompletteras EU:s Wider Europe-meddelande av en dialog direkt mellan EU och Ryssland. När detta skrivs lägger EU-kommissionen sista handen vid ett utkast till en självständig handlingsplan för samarbetet mellan EU och Ryssland baserad på de s.k. fyra sfärerna⁴ som man kom överens om vid toppmötet i St. Petersburg 2003.

1.2 Att samverka vid genomförandet av handlingsplanen

1.2.1 En politik för ett aktivt nordiskt samarbete

Den andra handlingsplanen för Nordliga Dimensionen 2004–2006 är inte ett självständigt program i egentlig mening och den saknar en egen budget. Det rör sig snarare om ett sätt att i högre grad koordinera redan befintliga program, både vad gäller innehåll och finansiering. Ett lyckat genomförande förutsätter samarbete mellan EU-kommissionen och andra relevanta aktörer, och då inte enbart regeringar och myndigheter, utan även regionala organisationer och icke-statliga organisationer.

4. Med de fyra sfärerna avses ett gemensamt ekonomiskt område; frihet, säkerhet och rätt-

visa; yttre säkerhet samt forskning och utbildning.

Sedan 1990-talet är flera internationella samarbetsorganisationer verksamma inom området för Nordliga Dimensionen. Det gäller, förutom Nordiska ministerrådet, framför allt Östersjörådet (CBSS), Barentsrådet (BEAC) och Arktiska rådet (AC). Samarbetet inom dessa organisationer omfattar delvis samma geografiska område (och politikområden).

Det är Nordiska ministerrådets uppgift att säkerställa att de målsättningar som de nordiska regeringarna gemensamt formulerar för sitt samarbete nås på bästa sätt. Därför har ministerrådet tagit initiativ till en politik för ett aktivt nordiskt samarbete med andra internationella organisationer, med utgångspunkt i den ansvars- och kompetensfördelning som gäller mellan organisationerna.⁵ I linje med de nordiska regeringarnas uppdrag är nu ministerrådet i färd med att etablera samarbetsrelationer mellan de aktörer som nu genomför handlingsplanen för Nordliga Dimensionen 2004–2006.

1.2.2 *Partnerskapet som arbetsform*

Ett lyckat resultat förutsätter lämpliga arbetsformer. Som kommer att framgå nedan i flera av redogörelserna för de olika politikområdena har Nordiska ministerrådet goda erfarenheter av *partnerskapet* som arbetsform när det gäller att genomföra handlingsplanen för Nordliga Dimensionen. Partnerskapet för hälsa och livskvalitet, där bland andra elva EU-länder och EU-kommissionen deltar, kan tjäna som illustration. Partnerskapet omfattar områden som folkhälsa, sociala förhållanden, bekämpning av narkotika, barn och unga, jämställdhet, arbetsmiljö och andra närliggande frågor som Nordiska ministerrådet arbetar med. Ett annat exempel är energisamarbetet inom BASREC (se 3.2.1 nedan).

Nordiska ministerrådet har också goda erfarenheter av att vara ”implementing partner” i handlingsplanen genom egna, självständiga, initiativ i nordvästra Ryssland, Estland, Lettland, Litauen och i Arktis, och från samarbetet med andra aktörer.

5. Norden – En samarbejdene region,
NSK/MR-SAM 55/2002 rev. 4.

1.2.3 *Information som styrinstrument*

I handlingsplanen för den Nordliga Dimensionen betonar EU-kommissionen att det är viktigt att skapa ett flöde av information om initiativ och resultat. NMR välkomnar kommissionens initiativ "Northern Dimension Information System" (NDIS)⁶ där fakta om alla aktörers initiativ kommer att återges. Systemet lägger grunden till såväl ett förbättrat informationsutbyte som ett effektivare samarbete mellan de relevanta aktörerna. Nordiska ministerrådet kommer också att göra sina aktiviteter inom den Nordliga Dimensionen tillgängliga i det gemensamma informationssystemet.

Naturligtvis hänger inte ett lyckat genomförande av handlingsplanen enbart på att information finns lätt tillgänglig. Det är även viktigt att EU-kommissionen involverar regionala organisationer och att den information som samlas i systemet bearbetas och sänds vidare. Tillsammans med återkommande möten kommer dock NDIS att utgöra ett viktigt styrinstrument för handlingsplanen.

1.2.4 *Samarbetet mellan Nordiska ministerrådet och Östersjörådet om gränsöverskridande samarbete*

I enlighet med det av de nordiska samarbetsministrarna godkända dokumentet "Norden – En samarbetande region"⁷ har Nordiska ministerrådets ordförandeskap och sekretariat hållit en serie möten med motsvarande företrädare för CBSS för att utveckla olika möjligheter till ett samarbete runt frågor av gemensamt intresse. I diskussionerna har det gränsöverskridande samarbetet utefter EU:s nya östgräns i norra Europa identifierats som ändamålsenligt för ett pilotprojekt i ett flerårigt program. Programmet bör vara gemensamt för de två råden och bygga på samfinansiering. Strävan är att involvera EU-kommissionen i detta projekt.

6. http://europa.eu.int/comm/external_relations/north_dim/nis/index.htm

7. Norden – En samarbetsregion, NSK/MR-SAM 55/2002 rev. 4.

Ett samarbete mellan CBSS och NMR finns redan på energiområdet (BASREC) liksom inom IT-området (NeDAP). Även på transportområdet söker man synergier mellan de två regionala råden och ett möte kommer att hållas år 2004 om nya samarbetsstrukturer. De nordiska social- och hälsoministrarnas samarbete koordineras via det nya partnerskapet inom den Nordliga Dimensionen.

Utvidgningen av EU skapar en ny yttre gräns för unionen. En stor utmaning är att inte skapa nya hinder för det gränsregionala samarbetet i Nordens närområden. För att möta denna utmaning kan de synergieffekter som uppstår genom att de två regionala råden samarbetar, i stället för att ha egna projekt var för sig, utnyttjas. Det är viktigt att samordna insatserna vid gränserna mot Ryssland, inklusive Kaliningrad och Vitryssland. Det föreslagna programmet skulle bl.a. bygga på erfarenheter från två pågående projekt i ministerrådets regi:

1. Projektet ”Gränsregionalt samarbete i närområden 2002–04” har byggt upp nätverk för gränsregioner i närområdet.⁸ Projektet har varit lyckat och uppskattat av de lokala aktörerna i gränsregionerna. Projektledaren har varit stationerad vid NMR:s kontor i Vilnius.
2. Ministerrådet driver även programmet ”Development of Local and Regional Administration” med målsättningen att stöda de baltiska lokala myndigheterna inför EU utvidgningen. Projektet har administrerats från informationspunkten i Klaipeda.

Det gränsregionala samarbetet i Norden har hög politisk prioritet. Situationen i närområdet i dag visar att det fortsatt finns ett behov för kunskapsöverföring. Norden kan göra en insats genom att överföra sina erfarenheter och bästa lösningar till de lokala och regionala aktörerna. Man kan bl.a. utnyttja de erfarenheter som finns i de nordiska gränskommittéerna och NORDREGIO. Man bör även

8. Se www.nmr.lt.

utnyttja det baltiska kunnandet och inleda ett trepartssamarbete med Ryssland och Vitryssland. Detta bidrar till demokrati och stabilitet i närområdet. Det baltiska deltagandet bidrar även till att man får bättre direkta kontakter med de ryska och vitryska lokala myndigheterna.

År 2002 påbörjades ett pilotprojekt om gränsregionalt samarbete mellan de baltiska länderna och nordvästra Ryssland efter en modell för nordiskt gränsregionalt samarbete. Syftet var att i första hand etablera ömsesidiga nätverk. Detta har visat sig vara vällyckat, och har mött stort intresse från alla involverade parter. Det är detta arbete som nu bör föras vidare i NMR och CBSS regi.

1.2.5 *Ett köns- och jämställdhetsperspektiv i NMR:s verksamhet*

De nordiska länderna har genom sin anslutning till slutdokumentet från Världskvinnokonferensen i Beijing 1995 förpliktat sig till att inarbeta ett könsperspektiv i alla viktiga politiska beslut.

De nordiska samarbetsministrarna antog år 1997 en handlingsplan för integrering av jämställdhet i NMR:s verksamhet. Integrationsstrategin formuleras i ”Integrering av köns- och ligestillingsaspektet i Nordisk Ministerråds verksamhet”, från år 1999:

”Integreringen af et køns- og ligestillingsperspektiv forudsætter evaluering, forbedring, udvikling og reorganisering af policyprocesserne, således at et køns- og ligestillingsperspektiv bliver taget i betragtning inden for alle politikområde, på alle beslutningsniveauer og i alle faser, af de aktører som normalt er involveret i arbejdet.”

Enskilda fackministerråd har formulerat sina målsättningar för hur man skall integrera ett köns- och jämställdhetsperspektiv i sitt samarbete. Riktlinjer har införts för att säkerställa en jämn könsfördelning i ministerrådets beslutande organ och styrelser och man har utarbetat riktlinjer för hur jämställdhetsaspekten skall beaktas i nordiskt finansierade projekt. I det nordiska samarbetet skall besluten analyseras ur ett köns- och jämställdhetsperspektiv innan det fattas.

Från och med år 2003 skall den nordiska budgeten innehålla ett köns- och jämställdhetsperspektiv. I budgetprocessen skall jämställdhetsaspekten vara synlig. Både i planerings- och uppföljningsarbetet skall jämställdhetsfrågor belysas. Nu analyseras stipendieordningar, samarbetsprogram och -projekt ur ett könsperspektiv, efter det att könsuppdelad statistik har samlats in. Arbetet fortsätter under år 2004 genom att relevanta, projekt, stipendie- och stödordningar som finansieras av NMR – och som är relevanta ur jämställdhetssynpunkt – redovisas ur ett könsperspektiv, dvs. hur verksamheten påverkar kvinnor respektive män och hur den möjligen påverkar jämställdheten. Målsättningen är även att skapa ett fungerande system för tvärsektoriellt samarbete som effektivt stöder förverkligandet av jämställdhet mellan könen och för NMR:s aktiviteter i Estland, Lettland, Litauen och nordvästra Ryssland.

1.3 Samarbete med Närområdena

1.3.1 *Bakgrund*

Sedan 1991 har Nordiska ministerrådet varit aktivt i ett område definierat som Närområdet, och som omfattar Estland, Lettland, Litauen och nordvästra Ryssland. När de nordiska informationskontoren i början på 1990-talet etablerades i Baltikum, var det med en önskan om att bl.a. bidra till ökad demokratisering i regionen. Det konkreta nordiska samarbetet med Baltikum hade då som utgångspunkt kulturförmedling i form av olika åtgärder för att sprida kunskap om nordisk kultur i de baltiska länderna genom bl.a. språkundervisning. Från kulturprojekt utvidgades samarbetet till att omfatta aktiviteter relaterade till samtliga ministerråd. Det har varit en rad lyckade samarbetsprojekt, särskilt på utbildnings- och forskningsområdet och när det gäller hälso- och socialfrågor. Även de många utbytesordningarna har utmärkt sig som succéhistorier.

Från 1990-talets början växte ett bredare samarbete gradvis fram, och inom kort var de flesta fackministerråden i Nordiska

ministerrådet aktivt involverade i samarbetet med de baltiska länderna via det s.k. Närområdesprogrammet. Vilka aktiviteter som kom med var fram till 2002 i högre grad baserat på nordiska initiativ än på en dialog med balterna själva. Det särskilda närområdesprogrammet omfattar ungefär hälften av Nordiska ministerrådets verksamhet i Estland, Lettland och Litauen samt nordvästra Ryssland. Övrig verksamhet sköts direkt av de ansvariga ministerråden.

1.3.2 *Närområdesarbetets huvudinriktning*

Närområdesarbetet är indelat i informations- och kontaktverksamhet, utbytesprogram, projekt och politiskt samarbete. Nordiska ministerrådets olika kontor i Närområdena tillvaratar stora delar av informations- och kontaktverksamheten, stipendie- och utbytesprogrammen och det praktiska genomförandet av olika projekt.

Projekten består av både kortvariga lågkostnadsprojekt och fleråriga projekt, där enstaka projekt utvecklats till omfattande handlingsplaner. Det är i synnerhet på de områden där samarbetet varit mest utbrett och fått störst respons i Närområdena som handlingsplaner och stipendieordningar etablerats. Som exempel kan nämnas:

- Arktiskt samarbetsprogram.
- Handlingsplan för barn och ungdom, ett hälso- och socialprojekt.
- Handlingsplan för narkotikabekämpning.
- Handlingsplan för jämställdhet och bekämpning av människohandel.
- Handlingsplan för utbildning, forskning och IT (under utarbetande).
- Nordisk miljöhandlingsplan (i vilken samarbetet med Närområdena utgör ett eget tema).
- Nordplus Nabo – byggande av nätverk mellan högre läroanstalter/ utbildningsinstitutioner.
- NordProLink.

Nordiska ministerrådet har under det senaste året fokuserat på att bygga upp politiska nätverk mellan Nordiska ministerrådets fackministrar och deras baltiska samarbetspartners. De flesta fackministerråd har etablerat kontakter och processen är fortfarande under utveckling.

1.3.3 *Politiskt samarbete*

Under 2003–2004 kommer flertalet fackministerråd att genomföra gemensamma minister- och / eller ämbetsmannamöten (s.k. NB-8 möten) med balterna, med andra ord lägga grunden till ett ämnesinriktat och politiskt samarbete. Även möten med polska och ryska företrädare förekommer.

Ministtermöten under 2003 och 2004

2003 (genomförda möten)

Nordiskt-baltiskt justitie- och jämställdhetsministtermöte

Nordiskt-baltiskt kulturministtermöte

Nordiskt-baltiskt ministtermöte (fiske, jordbruk, skogsbruk och livsmedel)

Nordiskt-baltiskt narkotikaministtermöte

Nordiskt-baltiskt transportministtermöte

Nordiskt-baltiskt-polskt arbetsministtermöte

2004 (planerade möten)

Nordiskt-baltiskt bostadsministtermöte

Nordiskt-baltiskt justitieministtermöte

Nordiskt-baltiskt konsumentministtermöte

Nordiskt-baltiskt jämställdhetsministtermöte

Nordiskt-baltiskt utbildnings- och forskningsministtermöte

Ämbetsmannamöten under 2003 och 2004

2003 (genomförda möten)

Nordiskt-baltiskt ämbetsmannamöte om energifrågor

Nordiskt-baltiskt-polskt ämbetsmannamöte om
byggnads- och bostadsfrågor

Nordiskt-baltiskt ämbetsmannamöte om jämställdhetsfrågor

Nordiskt-baltiskt ämbetsmannamöte om konsumentfrågor

Nordiskt-baltiskt ämbetsmannamöte om miljöfrågor

Nordiskt-baltiskt ämbetsmannamöte om narkotikafrågor

Nordiskt-baltiskt ämbetsmannamöte om transportfrågor

2004 (*planerade möten*)

Nordiskt-baltiskt ämbetsmannamöte om energifrågor

Nordiskt-baltiskt ämbetsmannamöte om jämställdhetsfrågor

Nordiskt-baltiskt ämbetsmannamöte om livsmedelsfrågor

Nordiskt-baltiskt ämbetsmannamöte om miljöfrågor

Nordiskt-baltiskt ämbetsmannamöte om narkotikafrågor

Nordiskt-baltiskt ämbetsmannamöte om fiskerifrågor

Nordiskt-baltiskt ämbetsmannamöte om jord- och skogsbruksfrågor

Nordiskt-ryskt ämbetsmannamöte om utbildningsfrågor

Nordiskt-ryskt ämbetsmannamöte om konsumentfrågor

1.3.4 *Finansiella medel*

Nordiska ministerrådet avsätter varje år omkring 20 % av sin totala budget, eller närmare € 20 miljoner, till verksamhet i Estland, Lettland, Litauen och nordvästra Ryssland. Det beloppet omfattar också finansiering av nordiska institutioner som NOPEF:s respektive NEFCO:s verksamhet i bl.a. Närområdena (se vidare nedan, 1.3.5). Samarbetet har pågått i tolv år och får betecknas som lyckat. Inte minst har det visat sig vara värdefullt att vara fysiskt närvarande i form av Nordiska ministerrådets olika kontor i Närområdena, eftersom dessa kontor spelar en viktig roll för etablering och utveckling av nätverk och politiskt samarbete med myndigheter och NGO:er.

Samtliga aktiviteter i Närområdena, oavsett finansieringskälla, sker i respektive fackministerråds regi. En del av insatserna finansieras helt eller delvis via Närområdesprogrammet. Fördelningen av närområdesmedlen till de olika fackministerråden administreras och koordineras inom ramarna för Närområdesprogrammet i enlighet med samarbetsministrarnas politiska prioriteringar. Medlen används sedan antingen till hel finansiering av enstaka projekt och/eller utbytesordningar, eller som delfinansiering, supplerad av respektive fackministerråds egna medel, eventuellt supplerade med finansiering från mottagarländerna. Sist men inte minst

genomför de olika ministerråden aktiviteter med egna budgetmedel.

1.3.5 *Nordiska investeringsinstitutioner*

De nordiska finansieringsinstitutionerna Nordiska investeringsbanken (NIB), Nordiska miljöfinansieringsbolaget (NEFCO) och Nordiska projektexportfonden (NOPEF), har verksamhet med inriktning på Närområdena. NIB har en särskild ordning för lån på förmånliga villkor för finansiering av miljöprojekt i närområdet.

När det gäller NIB beslutade de nordiska ländernas regeringschefer i oktober 2003 att bjuda in de baltiska länderna att bli medlemmar i banken. En överenskommelse undertecknades i februari 2004. Den ger medlemskap i banken för Estland, Lettland och Litauen på motsvarande villkor de nordiska länderna. De baltiska länderna blir medlemmar den 1 januari 2005. Med de baltiska ländernas medlemskap i NIB tas ett principiellt viktigt steg genom att det är första gången de baltiska länderna går in som medlemmar i en nordisk institution.

NOPEF beviljar lån och bidrag till nordiska företag för deras förstudiekostnader vid projektexport och utlandsetableringar. Verksamheten i närområdet är främst näringslivsfrämjande. I utvecklingsländer och i vissa länder i Närområdena är rollen också näringslivsutvecklande. NEFCO beskrivs ytterligare nedan (4.2.1).

1.3.6 *Delfinansiering av projekt vid samarbete med andra regionala organisationer*

Av de internationella samarbetsorganisationer som är verksamma i området för den Nordliga Dimensionen är det bara Nordiska ministerrådet och Europeiska unionen som har budgetar till rådighet. Nordiska ministerrådets policydokument ”Norden – En samarbetsregion”⁹, från december 2002, innehåller riktlinjer för

9. Norden – En samarbetsregion, NSK/MR-SAM 55/2002 rev. 4.

Nordiska ministerrådets samarbejde med bl.a. andra regionala organisationer. Samarbetets substans skall prioriteras. Målsättningen är att:

[...] at sikre størst muligt udbytte (nordisk nytte) af det samlede engagement, som de nordiske landes regeringer over tid har besluttet sig for. Nordisk Ministerråd har taget initiativ til en politik for aktivt fællesnordisk samarbejde med andre internationale organisationer, med udgangspunkt i de eksisterende ansvars- og kompetencefordelinger mellem organisationerne. [...]

[...] må der tilstræbes formulering af udvalgte samarbejdsflader for disse "multilaterale" samarbejdsrelationer, dvs. en indkredsning af de politisk prioriterede substansområder, som skal indgå i samarbejdet. En udmøntning af indhold i samarbejdet med andre internationale organisationer bør understøttes af operationelle kriterier for Nordisk Ministerråds medfinansiering af opgaver i regi af andre organisationer.

Samarbetsministrarna bekräftade den 22 januari 2004 dessa tidigare beslutade principer för delfinansiering¹⁰.

NMR's politik for delfinansiering

NMR finansierer ikke:

- NMR finansierer ikke andre organisationers drift gennem generelle organisationsbidrag
- NMR finansierer ikke andre organisationers projektaktivitet, blot på grund af måloverensstemmelse
- NMR sponsorerer ikke andre organisationers projektaktivitet som passiv bidragyder

NMR kan finansiere:

- NMR finansierer løsning af egne opgaver, som udspringer konkret af NMR-mål/-beslutninger
 - NMR kan sammen med partnere finansiere fællesprojekter, som konkret opfylder NMR-mål
 - NMR kan medfinansiere andre aktørers aktivitet, såfremt NMR deltager konkret og synligt.
-

10. NMR's delfinansiering af aktivitet i regi af andre regionale samarbejdsorganisationer – Policy og oversigt, NSK/MR-SAM 06/2004.

1.3.7 *Det framtida Närområdesarbetet*

Under loppet av första halvåret 2004 sker en grundlig utvärdering av hela Nordiska ministerrådets närområdesstrategi, och den förväntas kunna utgöra utgångspunkten för det vidare samarbetet med Estland, Lettland och Litauen samt med nordvästra Ryssland. Samarbetet har hittills baserats på treåriga ramplaner som genomförs i form av årliga arbetsprogram. Ramprogrammet 2003–2005 samt Arbetsprogrammet för 2004 med detaljerad översikt över de aktiviteter som finansieras finns att tillgå på Internet¹¹.

Under loppet av 2004 kommer Nordiska ministerrådet att utarbeta särskilda riktlinjer för samarbetet med nordvästra Ryssland från och med 2005, respektive för samarbetet med Estland, Lettland och Litauen. De senare riktlinjerna kommer att utgå från de baltiska ländernas nya roll som medlemmar i EU. Samtliga dessa planer grundar sig på den nämnda utvärderingen. Nordiska ministerrådets kontor och informationspunkter fortsätter sin verksamhet.

11. <http://www.norden.org/naromraaden/sk/project.asp?lang=3>

2 Utbildning, vetenskaplig forskning och kultur

Nedan ges en redogörelse för de områden i handlingsplanen för den Nordliga Dimensionen, där Nordiska ministerrådet är involverat och där en utveckling ägt rum sedan NMR:s rapportering till EU-kommissionen 2003.

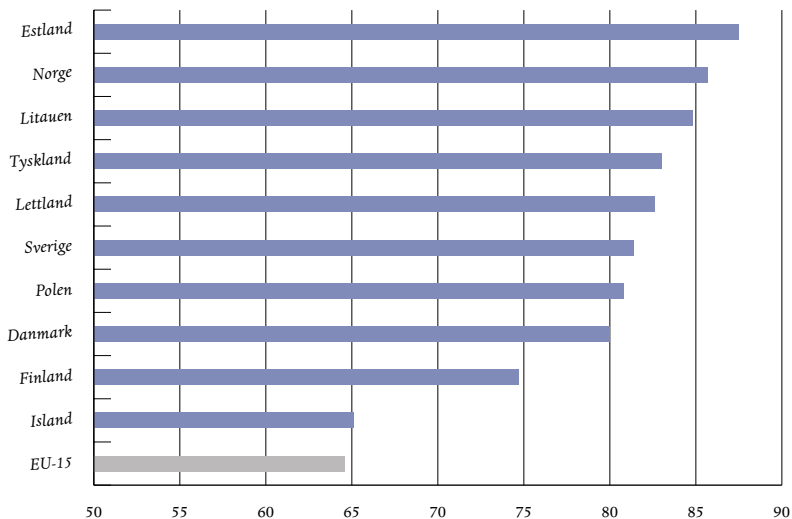
2.1 Utbildning

Utbildningsmässigt finns det vissa gemensamma drag inom den Nordliga Dimensionens område. De nordiska och baltiska länderna ligger alla en bit över EU-genomsnittet vad gäller antalet invånare med genomförd ungdomsutbildning, se diagram nedan. Diagrammet visar den andel av befolkningen som kan antas ha ett minimum av nödvändig kunskap och utbildning för att aktivt kunna delta och ta ställning till de sociala och ekonomiska problemställningar som finns i samhället. Siffrorna vittnar om en bred allmän utbildningsnivå, och därmed ett bra underlag för en kritisk och bildad befolkning som bidrar till ett stärkande av demokratin.

2.1.1 *Nordiska ministerrådets Vitbok om nordisk forskning och innovation*

Det regionala forskningsarbetet kan i ett utvidgat EU förväntas få större betydelse. Nordiska ministerrådet för undervisning och forskning fattade i juni 2002 beslut om att ta fram en Vitbok om nordisk forskning och innovation. Uppdraget gavs åt rektor

Fig. 2.1. Andel av befolkningen i åldern 15-64 år som har genomfört en ungdomsutbildning, 2002

Källa: Eurostat

Gustav Björkstrand. Han överlämnade Vitboken, kallad NORIA, till ministrarna i oktober 2003. NORIA står för Nordic Research and Innovation Area och betecknar det nya nordiska forsknings- och innovationsrum som man önskar etablera. Den övergripande målsättningen för NORIA är att med de i Vitboken föreslagna åtgärderna fram till år 2010 utveckla Norden till en globalt synlig, ledande och attraktiv region för forskning och innovation. De nordiska länderna bör satsa på ett utökat samarbete och Vitboken lämnar konkreta förslag till framtida aktiviteter och omorganisering av det nordiska forskningssamarbetet. Perspektivet i NORIA är att göra norra Europa mera slagkraftigt inom den vidare ramen av europeisk forskningssamverkan. I juni 2004 förväntas ministrarna fatta beslut om hur detta skall ske.

I september 2003 beslutade de nordiska näringsministrarna, som en uppföljning på NORIA-initiativet, att en utredning skall utarbetas om hur den nordiska innovationsförmågan skall kunna förstärkas. Denna utredning, kallad Innovationsboken, blir en självständig utredning med vikt på de olika insatsområden som påverkar innovation. Vitboken och Innovationsboken kommer att med

olika utgångspunkt ge en bred översikt över utmaningarna knutna till forskning och innovation i Norden. Dessa utredningar kommer att tillsammans utgöra en gemensam plattform för en mera fullständig och genomtänkt framtida nordisk forsknings- och innovationspolitik. Under loppet av 2004 skall arbetet utmynna i identifieringen av synergieffekter och områden, där fackministerråden för forskning och näring kan samarbeta med en överordnad målsättning om att göra Norden till en ledande innovationsregion i Europa.

2.1.2 *Nordiska ministerrådets Handlingsplan för utbildning och forskning*

Det nordiska samarbetet på utbildnings- och forskningsområdet intensifieras och förnyas när det gäller samarbetet med Estland, Lettland, Litauen och nordvästra Ryssland. Helt konkret arbetas det under 2004 på en förankring av samarbetet i handlingsplaner som skall antas av alla de involverade länderna.

En handlingsplan skall utarbetas för samarbetet mellan Norden och de baltiska länderna som tar utgångspunkt i ett normalt mellanstatligt samarbete med fokus på etableringen av ett gemensamt nordiskt-baltiskt utbildnings- och forskningsområde. Här provas möjligheterna att utvidga nordiska mobilitets- och nätverksprogram och forskningsinstitutioner för baltiskt deltagande.

Vidare skall en egen handlingsplan utarbetas för samarbetet med nordvästra Ryssland, där dagens projektsamarbete förstärks och utvidgas. Kontaktgrupper etableras med överordnat ansvar för handlingsplanerna och ansvar för slutgiltiga beslut i nätverksprogrammen Nordplus Nabo och NorFA Nabo.

I och med att ministerrådet antar sådana överordnade handlingsplaner, kommer man att uppnå större synlighet och synergieffekter mellan de många samarbetsaktiviteter som samarbetet innebär. Var och en av dessa planer föreslås tillvaratagen av en kontaktgrupp, där de involverade länderna har sina representanter som genomför överordnade diskussioner, prioriteringar och beslut.

**Agreed minutes from the joint meeting between
Nordic and Baltic Ministers of Education and Research
Copenhagen, 25 March 2004**

- The Ministers of Education and Research from the Nordic and Baltic states (Denmark, Finland, Iceland, Norway and Sweden, on the one side, and Estonia, Latvia and Lithuania, on the other) met in Copenhagen on 25 March 2004 to discuss present and future co-operation in the field of education and research.
 - The Nordic and Baltic ministers of education and research agree to complete the work of setting up a joint action plan for co-operation between the Nordic and Baltic regions in the field of education and research. The administration of such a plan should involve the authorities in all the states involved. The primary policy objective is to develop a common Nordic-Baltic education and research area.
 - The ministers agree to strive for broader Nordic-Baltic co-operation by exploring the possibilities of an enlargement of the Nordic mobility and network schemes (Nordplus Programmes).
 - Similarly, the ministers agree to explore the possibilities of engaging in closer Nordic-Baltic co-operation in the field of research, e.g. within the framework of Nordic research programmes and Nordic research institutions.
 - The ministers decide to establish a Nordic-Baltic contact group with the task of developing and subsequently administering the joint action plan. The group shall consist of ministry representatives, and its terms of reference shall be drawn up and approved by all states involved. The ministries shall appoint one secretary on the Nordic side (Nordic Council of Ministers) and one on the Baltic side (at ministry level) to co-ordinate the work.
 - The ministers agree that future co-operation between the Nordic and Baltic states shall be established in the form of a regular intergovernmental co-operation, implying that the states involved shall jointly agree on the priorities, structure and content of such co-operation and that a formula for the distribution of financial costs should be established.
-

2.1.3 *Projektet "A School for All"*

Nordiska ministerrådet har under perioden 2000–2004 samarbetat med de baltiska länderna inom ett samarbetsprojekt för specialundervisning – "A School for All". De överordnade målsättningarna för projektet har varit att stöda kompetensutveckling på alla nivåer så att barn som behöver stöd kan få en kvalitativ undervisning inom ramen för det ordinära skolsystemet i Estland, Lettland och Litauen.

Projektet har utformats som ett paraplyprojekt med tre huvudprojekt och två delprojekt i var och ett av de baltiska länderna. De tre delprojekten har varit:

- Transition – att underlätta övergången från det ordinära skolsystemet till yrkesutbildningssystemet.
- Teacher training – kompetensutveckling för lärare.
- Co-operation – utveckling av en regional modell för samarbete inom specialundervisningen.

En utvärdering av projektet utförs under våren 2004. Resultaten av utvärderingen presenteras vid projektets slutkonferens i Vilnius, Litauen 22–23 april 2004. Avslutningskonferensen skall därtill, utgående från erhållna erfarenheter, diskutera möjligheter till fortsatt samarbete inom området för specialundervisning. "A School for All" är ett samarbetsprojekt som genomförs inom ramen för Nordiska ministerrådets Närområdesprogram. Projektet avslutas i juni 2004. Nordiska ministerrådet har under den femåriga projektperioden beviljat omkring € 1,2 miljoner.

2.1.4 *ALLA-projektet (Adult Learning for Local Action)*

ALLA-projektets långsiktiga mål är att utveckla och genomföra en strategi för lokal samhällsutveckling i tre regioner i nordvästra Ryssland (Petrozavodsk, St. Petersburg Oblast / Pskov och Novgorod-regionen). Projektet stöds av NMR:s Närområdesprogram och NMR:s Styrgrupp för vuxnas lärande (svl) under 2003 och 2004

och bygger på erfarenheter från nordiskt-baltiskt NGO-samarbete om vuxnas lärande, där även ryska NGO-ledare har deltagit de senaste åren.

Projektet har följande delmål:

- att motta och dela med sig av kunskap om att skapa och utveckla vuxenlärande och folkbildningsorganisationer genom projektets utbildningsaktiviteter
- att sprida och dela med sig av ackumulerade erfarenheter från tio års nordiskt-baltiskt folkbildningssamarbete genom möten, studiebesök och seminarier
- att utveckla lokala partnerskap mellan folkbildningsorganisationer och andra NGO:er, t.ex. ungdomsorganisationer, kvinnoorganisationer och organisationer som arbetar med sociala problem i vart och ett av de tre projektdistrikten
- att utveckla demokrati och välfärd genom lokala NGO-partnerskap med lokala myndigheter, bibliotek, affärsverksamhet och arbetsmarknadsåtgärder
- utveckling av tvärregionala NGO-nätverk som inkluderar alla tre regioner och större städer.

Projektets kärngrupp består av NGO-ledare från de tre geografiska områdena. Projektet vänder sig dessutom till NGO:er som erbjuder vuxenutbildningsaktiviteter, arbetsmarknadens parter, lokala organisationer/institutioner som genom partnerskap med NGO:er är involverade i projektet samt lokala myndigheter och politiker.

2.1.5 *Nordplus Nabo*

Det överordnade målet för Nordplus Nabo är att utveckla det långsiktiga nätverkssamarbetet inom hela utbildningsområdet, från grundskolenivå till universitets- och högskolenivå med de baltiska länderna och nordvästra Ryssland. Detta inkluderar även stöd till nätverkssamarbete om vuxnas lärande, vare sig det sker i det formella utbildningssystemets regi eller inom den frivilliga sektorn i

Norden eller närområdena. Det centrala är, att nätverksaktiviteten har ett utbildnings- och lärandeperspektiv.

Nordplus-programmet skall återspegla aktiviteter som främjar ökat samarbete av god kvalitet mellan Norden och närområdena inom satsningsområdena. Den beslutande kontaktgruppen skall också ha möjlighet att ta initiativ till nätverksaktiviteter och tillmötesgå mera överordnade temaprioriteringar enligt den överordnade handlingsplanen.

Det krävs att minst fyra länder ingår i nätverket, varav minst två skall representera institutioner i två nordiska länder och minst två som representerar var sitt land i närområdena. Så många länder som möjligt bör ingå. Nätverk som inkluderar både baltiskt och ryskt deltagande prioriteras. Likaså uppmanas till aktiviteter som omfattar både den formella utbildningssektorn och frivilligsektorn. Organiseringen av nätverket leds av en ansvarig koordinator.

Stöd kan lämnas för täckande av utgifter i samband med etablering av nya eller anslutning till befintliga nätverk. Nätverk får stöd i maximalt tre år, varav det första året eventuellt kan användas till etableringsaktiviteter. Ministerrådets medel är normalt en hjälp att starta projekt, och därför bör samfinansiering från andra källor sökas så tidigt som möjligt. Nordplus Nabo-programmet kostar omkring € 1,3 miljoner av ministerrådets medel per år.

2.2 Kultur

2.2.1 *Inledning*

Det nordiska kultursamarbetet i Östersjöområdet syftar till att bygga nätverk och partnerskap mellan institutioner, organisationer och individer för att främja utbyte och kulturell växelverkan. Alla nordiska samarbetsorgan inom kultursektorn samarbetar med partners från nordvästra Ryssland, Estland, Lettland och Litauen.

Nordiska ministerrådets kontor i Estland, Lettland och Litauen fortsätter sin verksamhet även efter det att de baltiska länderna blir

medlemmar i EU i maj 2004. De nordiska kontoren har en viktig roll då det gäller kulturutbytet mellan Norden och de baltiska länderna. T.ex. administrerar kontoren flera nordiska stödordningar på kulturområdet.

Kontoret i St. Petersburg, samt dess filialer i Petrozavodsk, Murmansk och Arkhangelsk spelar en viktig roll i kultursamarbetet med nordvästra Ryssland. En del av stödordningarna administreras av kontoren.

2.2.2 *Konstområdet*

De nordiska samarbetsorganen på kultursektorn som NIFCA, NordScen, NOMUS, NORDBOK, Nordiska museikommittén, Nordiskt informationscenter för medie- och kommunikationsforskning (NORDICOM), Nordiskt Journalistcenter (NJC) och Ledningsgruppen för Barn- och Ungdomskultur (BUK) öppnade redan i mitten av 1990-talet sina stödordningar även för ansökningar och projekt från Baltikum och nordvästra Ryssland. Alla samarbetsorgan initierar också samarbetsprojekt med aktörer från Norden och Närområdena.

En viktig stödordning på konstområdet är stipendieprogrammet SLEIPNIR för konstnärer under 36 år. SLEIPNIR gäller alla konstformer och beviljar stöd till nordiska konstnärers resor till Estland, Lettland, Litauen och Ryssland samt vice versa. År 2003 beviljades 55 stipendier för resor till närområdet till ett totalbelopp av € 80 000. Samma belopp är budgeterat för år 2004.

I samband med St. Petersburgs 300-årsjubileum inrättade NIFCA, i samarbete med ryska partners, ett residensprogram för bildkonstnärer. Programmet innebär mobilitet mellan Norden och nordvästra Ryssland. Programmet inleddes år 2003 och avslutas under 2004. Budgeten för projektet är € 60 000.

2.2.3 *Barn och unga*

NMR arbetar sedan 1998 med olika aktiviteter för barn och unga i närområdet. Samarbetet med frivilliga organisationer, kunskaps-

utbyte och nätverksbygge är viktiga frågor. Under 2003 arrangerade Nordiska ungdomskommittén ett möte med representanter för Barents ungdomssekretariatet och Östersjösamarbetets sekretariat i Kiel. Syftet var att öka erfarenhetsutbytet mellan dessa organisationer. Samarbetet kommer att följas upp med ett möte i Island under hösten 2004.

2.2.4 *Kulturprojekt i sameområdena*

Nordiska ministerrådet anslår årligen omkring € 550 000 till kulturprojekt i sameområdena. Målet är att stärka det samiska kultursamarbetet. En del av beviljningen går till det samiska kulturrådet och dess verksamhet. Medlen kanaliseras till Samerådet, som är en paraplyorganisation för samiska organisationer i Finland, Sverige och Norge samt Ryssland. Samerådet är en regeringsoberoende och fritt opererande organisation och ett kulturpolitiskt och politiskt samarbetsorgan, som skall arbeta för att främja den samiska befolkningens ekonomiska, sociala och kulturella ställning. Medlemmarna i rådet har NGO-status.

Samerådet planerar att etablera ett kontor på den ryska sidan av Sápmi. Målet är att stärka Samerådets verksamhet i området. Kontoret skall hjälpa samerna i Ryssland att aktivt vara med i det samiska samarbetet och den internationella verksamheten. Under 2003 har Samerådet bland annat arbetat med att höja kompetensen för ryska urfolk, och har lagt stor vikt vid att dylika aktiviteter genomförs i ett "urfolk till urfolk"-perspektiv.

I det arktiska området har Samerådet fortsatt samarbetet med urfolken i området och deltagit i arbetet i Arktiska rådet. Samiska konstnärsrådet, som får sina beviljningar via Samerådet, har fokuserat på urfolkskonst i nordområdena. Goda kontakter har etablerats med nenets- och inuitkonstnärer, bl.a. genom projektet "Konst och traditionella kunskaper".

2.2.5 *Samarbetet med andra regionala organisationer*

Nordiska ministerrådet har tagit initiativ till ett samarbete som omfattar de regionala organisationer som är verksamma inom den Nordliga Dimensionen. Organisationerna är, förutom NMR självt, Nordiska rådet, Barentsrådet, Arktiska rådet, Östersjörådet och Samiskt parlamentariskt råd. Samtliga dessa organisationer har arbetat med kulturprojekt under de senaste tio åren i den region som omfattas av den Nordliga Dimensionen. Målet med initiativet är att inleda en process mot partnerskap. Partnerskapet syftar till att de regionala organisationerna skall ha ett forum för att utbyta information om kulturaktiviteter och för att diskutera aktiviteter, arbetsfördelning och gemensamma insatser.

Samarbetsinitiativet på kulturområdet kan tjäna som föredöme också för andra områden inom den Nordliga Dimensionen.

3 Ekonomi, näringsliv och infrastruktur

Nedan ges en redogörelse för de områden i handlingsplanen för den Nordliga Dimensionen, där Nordiska ministerrådet är involverat och där en utveckling ägt rum sedan NMR:s rapportering till EU-kommissionen 2003.

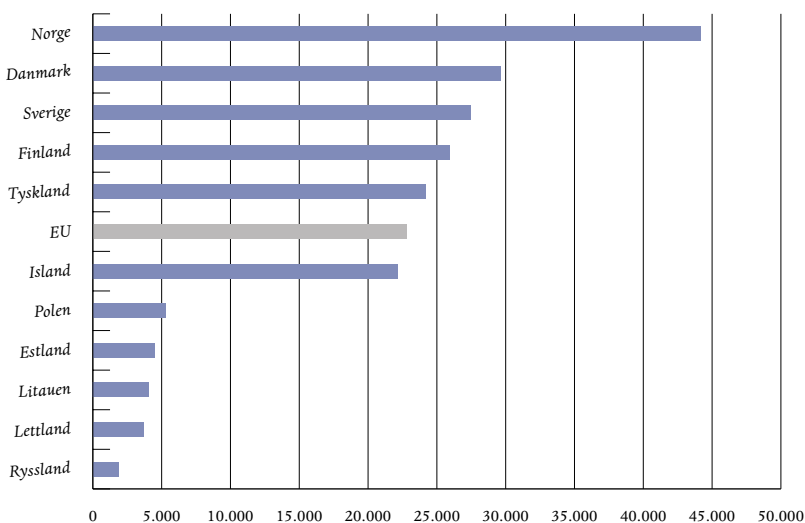
3.1 Handel, främjande av investeringar och näringslivssamarbete

3.1.1 *Inledning*

Länderna i området för den Nordliga Dimensionen är, både vad gäller ekonomiernas absoluta storlek och levnadsstandard, här angivet i BNP per invånare, mycket olika. De nordiska länderna är bland de rikaste i världen, medan de baltiska länderna och Ryssland har en BNP per invånare som ligger under både EU-genomsnittet och den allmänna nivån i de nordiska länderna. Som framgår av tabellen är den absoluta storleken på ländernas ekonomier, mätt i BNP, också mycket olika. De nordiska länderna (med undantag för Island), Ryssland och Polen är alla mycket lika, emedan ländernas BNP motsvarade mellan 1,5–3 % av EU:s totala BNP 2002 (jfr. tabell). De baltiska länderna ligger på en lägre nivå, och kan sägas vara små ekonomier i EU-sammanhang.

Det finns ett gott underlag för ett ökat samarbete. Utbyte av erfarenheter och kunskap kan stimulera den ”catching up effekt” som får förväntas äga rum under kommande år i Ryssland, de baltiska länderna och Polen i riktning mot den generellt högre ekonomiska nivån i EU.

Fig. 3.1. BNP per person i Euro, 2002

Källa: Ecowin

2002	BNP totalt miljarder Euro	Index EU = 100	BNP per person, Euro
EU	8 647	100,0	22 792
Tyskland	1 990	23,0	24 161
Ryssland	274	3,2	1 887
Sverige	246	2,8	27 449
Polen	204	2,4	5 269
Norge	200	2,3	44 144
Danmark	159	1,8	29 617
Finland	135	1,6	25 904
Litauen	15	0,2	4 077
Lettland	9	0,1	3 657
Estland	6	0,1	4 476
Island	6	0,1	22 177

Källa: Eurostat

Det är ett mål för Nordiska ministerrådet att stärka gränsöverskridande samarbete, handel och mera generellt näringslivet till nytta för den ekonomiska utvecklingen i alla länder i området. Det sker bland annat genom initiativ som vänder sig till alla länder i den Nordliga Dimensionen.

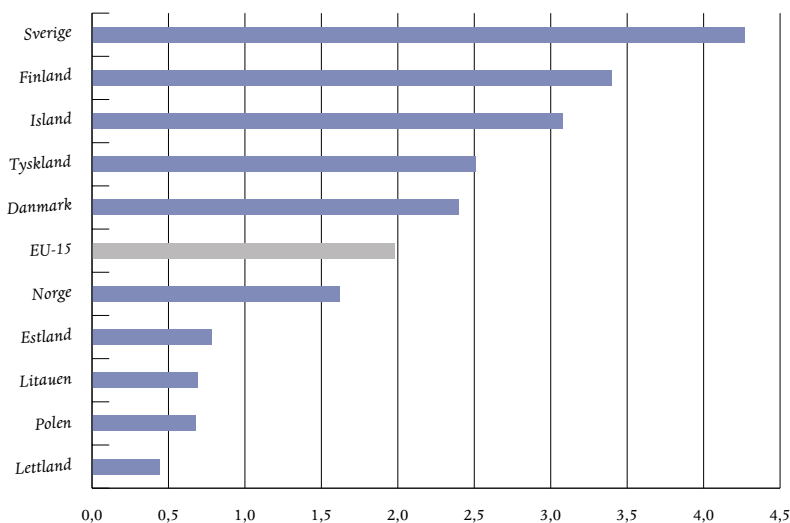
Omvärlden betraktar de nordiska länderna som välutvecklade, konkurrenskraftiga länder som nått långt när det gäller innova-

tion, IT-utveckling och genomförande av EU:s inre marknad. De andra Östersjöländerna och EU känner t.ex. till det nordiska charretret för små innovativa företag, igångsättare och självständiga uppfinnare, och det råder respekt för de nordiska ländernas genomförande av EU:s regler för den inre marknaden.

I relation till detta har de baltiska länderna en mindre utvecklad innovationskultur som kännetecknas av en generellt låg investeringsnivå för forskning och utveckling (FoU). Omvänt hör de nordiska länderna, bortsett från Norge vars låga placering troligen beror på det förhållandet att Norge har en relativt hög BNP-nivå jämfört med landets storlek, till de länder som har totala forsknings- och utvecklingsutgifter som ligger en god bit över EU-genomsnittet (se diagram). Denna utveckling i utgiftsnivån återspeglas i antalet patentansökningar per invånare i de baltiska länderna och Polen, som också ligger under genomsnittet i EU och den generellt högre nivån i de nordiska länderna.

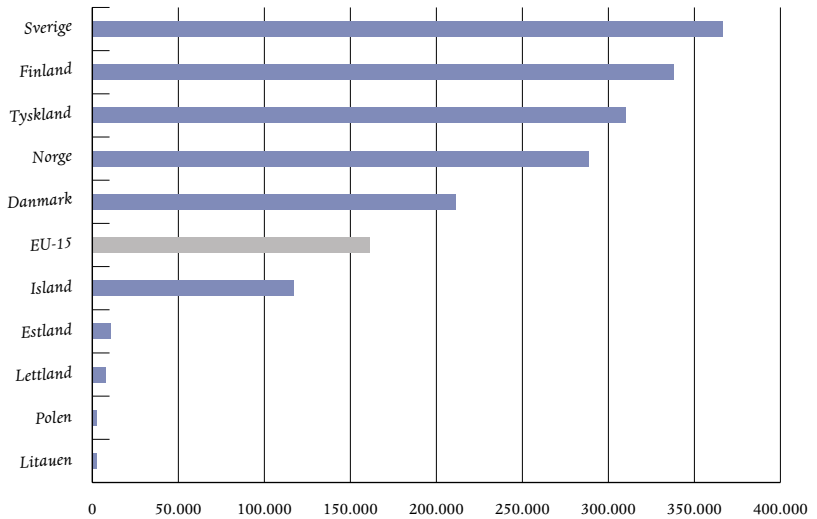
Det råder därmed stora skillnader mellan länderna inom den Nordliga Dimensionens område. Utmaningen på området är att via en stimulans av investeringsnivån i de baltiska länderna och

Fig. 3.2. Totala utgifter till FoU i procent av BNP, 2001

Källa: Eurostat

Fig. 3.3. Patentansökningar till Europeiska patentkontoret (EPO) per milj. invånare, 2001

Källa: Eurostat

Ryssland skapa ett samlat lyft för möjligheterna till innovation och idéskapande.

Nordiska ministerrådets ekonomiska samarbete med de övriga länderna i den Nordliga Dimensionen fokuserar i synnerhet på följande områden:

- genomförande av den inre marknaden
- marknadsövervakning och -kontroll
- små innovativa företag, igångsättare och uppfinnare
- sysselsättningsfrågor
- yrkespraktikordning
- byggnadsområdet på den inre marknaden

3.1.2 Nordiskt-baltiskt projektsamarbete om genomförande av den inre marknaden

År 2003 antog Nordiska ministerrådet en strategi för utvecklingen av en effektiv inre marknad. Denna strategi bygger på den s.k. Göteborgsdeklarationen av den 29 september 2003: ”An Effective

Internal Market – a Vehicle for Cooperation and Growth”. Strategin för de nordiska länderna är, förutom att stärka samarbetet med grannländerna, att även stärka SOLVIT-nätverket¹², som en effektiv mekanism för avlägsnande av handelshinder på den inre marknaden.

Vidare uttalar deklARATIONEN stöd till EU-kommissionens initiativ rörande CE-märkning och frivillig märkning och överföring av know-how till de nya EU-medlemsländerna med avseende på deras inträde på den inre marknaden. DeklARATIONEN återges nedan.

Samarbetet med Nordens grannländer bygger bl.a. på konkreta samarbetsprojekt i relation till den inre marknaden och avlägsnande av gränshinder. I maj 2003 påbörjades ett projekt, finansierat av Nordiska ministerrådet, på utvalda områden, med särskild betydelse för en välfungerande inre marknad, där Estland, Lettland, Litauen och Polen särskilt har efterfrågat samarbete. Projektet fokuserar på kunskapsutbyte, besök, seminarier och koordinerade nordiska myndighetsinsatser. Förutom att bidra till en smidig integration i de nordiska närområdena, syftar projektet även till att etablera strategiska nätverk mellan Norden och dess närområden som en plattform för informell samverkan inom ramen för utvecklingen av EU:s inre marknad i allmänhet.

NCM-DECLARATION

“An efficient Internal Market – a vehicle for cooperation and growth”

The Nordic Council of Ministers for Business and Industry,

recalling that the Internal Market is one of the most important vehicles for cooperation and growth in the Nordic region and Europe;

reiterating, at a time when the economic slowdown needs to be reversed, the fundamental importance of the Internal Market for enhanced competitiveness in the Nordic region and Europe;

12. SOLVIT-systemet är ett instrument för att lösa handelshinder som uppstår på den inre marknaden. Systemet lanserades av EU-kommissionen den 1 juni 2002 och består av ett nätverk av SOLVIT-center i de olika EU-med-

lemsstaterna. De nordiska länderna skall samverka för att stärka arbetet ytterligare genom ökad marknadsföring av systemet som ett kostnadseffektivt sätt att lösa problem på den inre marknaden.

acknowledging that the Internal Market is not yet complete and additional efforts are needed to remove remaining obstacles to trade and achieve a more integrated market to the benefit of consumers and business alike;

welcoming the enlargement of the European Union and of the European Economic Area, initially with ten new countries, which will expand the Internal Market to 450 million citizens and bring augmented opportunities for increased cooperation and growth;

noting the long tradition of intra-Nordic cooperation to establish a well-functioning and integrated Nordic market, now emphasized by new efforts to remove cross border obstacles between the Nordic countries and the increasing importance of collaboration between like-minded countries in an enlarged Union;

acknowledging the geographical proximity and well-developed political, economic and social relations between the Nordic countries and new Member States in our immediate neighbourhood, where a smooth accession of these countries to the enlarged Internal Market will be of great value to all countries in the region;

underscoring that the successful integration of the European Union requires further efforts and needs to develop new instruments in order to remove barriers to the free movement of goods, services, persons, and capital

welcoming the initiative by the Nordic countries, within the framework of intergovernmental Nordic cooperation, to cooperate with new Member States in our neighbourhood, aiming at a transfer of knowledge and best practices between the Nordic countries and Estonia, Latvia, Lithuania and Poland within both horizontal and specific internal market issues,

recalling the draft Second Northern Dimension Action Plan of the European Union, 2004–2006

decide to undertake necessary steps to strengthen and develop the Internal Market, notably:

- to encourage further strengthening and marketing of the SOLVIT network as a smooth and cost-effective way to resolve trade barriers on the Internal Market,
- to welcome the initiative by the Commission to undertake a study on voluntary marking at national and European level and to encourage efforts to strengthen the role of CE marking and clarify its relation to voluntary product marking,
- to promote and encourage the transfer of know-how and best practices exchange between relevant institutions and government experts in the Nordic countries and the new Member States in our neighbourhood, in

order to improve the functioning of the Internal Market and to bring about a more uniform application of its instruments,

- to propose further measures to remove barriers to trade, as highlighted in existing studies on trade barriers in the Nordic countries and in the internal market strategy 2003–2006, including the conduction of a joint Nordic investigation on the promotion of a European quality mark.
-

3.1.3 *Nordlig Dimension-partnerskap för gränsöverskridande marknadsövervakning och -kontroll på den inre marknaden*

Ett viktigt område för Nordiska ministerrådet för näringsfrågor i relation till länderna i den Nordliga Dimensionen är frågan om gränsöverskridande samarbete rörande marknadsövervakning och -kontroll i överensstämmelse med EU:s regler och praxis.

Nordiska ministerrådet förbereder ett samarbete med Tyskland om etablering av ett nytt Nordligt Dimension-partnerskap. Detta i syfte på en utveckling av ett Östersjösamarbete på området för marknadsövervakning och -kontroll på EU:s inre marknad. Målet är ett närmare samarbete mellan Nordiska ministerrådet, Tyskland, Estland, Lettland, Litauen och Polen. I första omgången satsas på att etablera ett närmare gränsöverskridande samarbete i Östersjöregionen rörande marknadsövervakning och -kontroll. Behovet av detta skall bland annat ses i ljuset av konsekvenserna av utvidgningen av EU:s inre marknad i samband med att de baltiska länderna och Polen upptas i EU.

Partnerskapet skall bland annat utvecklas genom konkreta pilotprojekt mellan länderna i Östersjöregionen. I första hand förväntas att pilotprojektorienterat samarbete mellan EU- och EES-länderna för marknadsövervakning och -kontroll kommer att prioriteras. Samarbetet skall t.ex. innebära ömsesidigt informationsutbyte, utveckling av samordnade strategier och en ökad effektivitet i marknadsövervakningen och -kontrollen.

3.1.4 *Det nordiska chartret om små innovativa företag, igångsättare och uppfinnare*

De nordiska länderna har enats om ett nordiskt charter för små innovativa företag, igångsättare och uppfinnarmiljön. Det beror på att innovation är en väsentlig drivkraft i den nordiska och europeiska ekonomin när det gäller förbättring av konkurrensförmågan och därmed även i relation till sysselsättning och ekonomisk tillväxt.

De nordiska länderna diskuterar för närvarande möjligheten att utveckla ett närmare gränsöverskridande samarbete med de andra länderna i Östersjöområdet om innovation. Samarbetet har sitt ursprung i ”Det nordiske charter for små innovative virksomheder, iværksættere og selvstændige opfindere”, som antogs av näringsministrarna den 7 oktober 2002 (på originalspråket nedan).

Nordisk Charter for små innovative virksomheder, iværksættere og selvstændige opfindere

Små innovative virksomheder og iværksætter/ opfindermiljøet er en væsentligt drivkraft i den nordiske og europæiske økonomi, når det gælder forbedring af konkurrenceevnen og dermed også i relation til beskæftigelse og økonomisk realvækst. Dette industrielle segment er et vigtigt led i den samlede udvikling af innovative produkter og processer og udgør tillige fundamentet som leverandører til større virksomheder. Endelig kendetegnes målgruppen ved stor fleksibilitet og omstillingsparathed, hvilket er en vigtig forudsætning i konkurrencen i den globaliserede økonomi.

Det er derfor essentielt, at der skabes det bedst mulige udviklingsmiljø for målgruppen for dette Charter, nemlig små innovative virksomheder, iværksættere og selvstændige opfindere.

PRINCIPPER

Med dette Charter

Anerkendes, det at målgruppen har en væsentlig rolle i skabelsen af nye job og til at imødekomme nye markedsbehov

Anerkendes, det at entrepreneurship og industriel kreativitet er en værdifuld færdighed i processen fra idé til færdigt markedsført produkt

Anerkendes, det at målgruppen for dette charter typisk har begrænsede økonomiske og videnskabsmæssige ressourcer, hvorfor det er nødvendigt med en særlig indsats i form af udviklingskapital og kommerciel rådgivning. Dette skal sikre, at målgruppen kan realisere sit udviklingspotentiale samt, gøres konkurrencedygtig og integreret i den økonomiske og industrielle udvikling.

På den baggrund forpligter vi os til

- at styrke innovations- og iværksætter / opfinderånden generelt i Norden
- at søge at etablere administrative og lovgivningsmæssige vilkår som kan virke stimulerende på målgruppens udviklingsvilkår, dels nationalt og dels i forbindelse med grænseoverskridende aktiviteter
- at arbejde for at koordinere og styrke kapitaludbuddet i Norden og sikre, at fiskale rammevilkår tager mest muligt hensyn til målgruppens udviklingsbehov
- at bidrage til, at adgangen til udviklingskapital gennem hele virksomhedens livscyklus forbedres
- at lette adgangen til rådgivning, teknologier og forskningsresultater på nordisk plan

Retningslinier

Ved tilslutningen til dette charter forpligter vi os til at inddrage følgende retningslinier i arbejdet med at forbedre målgruppens vilkår:

Vilkår for etablering af virksomhed i Norden

Omkostninger i tid, procedurer og penge ved etablering af virksomhed bør reduceres mest muligt og administrative og forvaltningsmæssige regelsæt søges forenklet.

De nordiska länderna bør sigte på at opnå de korteste og enkleste godkendelsesprocedurer på globalt plan – eksempelvis via anvendelse af internetteknologi i forbindelse med registrering.

I forbindelse med generationsskifte i familievirksomheder bør der etableres lempelige overtagelsesvilkår, som kan opmuntre til videreførelse af virksomheden.

Beskatning og finansiering

Generelt bør skattesystemerne være indrettet således, at de tilskynder nye etablerede små innovative virksomheders ekspansion og jobskabelsesmulig-

heder, samt letter deres etablering og overtagelse, nationalt og på tværs af de nordiske grænser.

Tilstrækkelig udviklingskapital skal tilvejebringes for at bringe nye industrielle patenter og virksomheder med innovative koncepter frem til en endelig markedsføring. Der må tilstræbes gunstige betingelser for et investeringsmiljø som, uden at skabe en tilskudskultur, kan stille risikovillig kapital til rådighed på tværs af de nordiska länderna.

For at stimulere udviklingen hos målgruppen bør der igangsættes initiativer for at aktivere de økonomiske midler, som i dag findes (inaktive) hos diverse fonde og opsparingsinstitutioner, eksempelvis via lempeligere regler for deres investering på tværs af de nordiska länderna.

Endeligt bør det tilstræbes, at samtlige teknologiområder får tilbudt udviklingskapital.

Konkurslovgivning samt brugervenlighed i forvaltningsdokumenter

Det skal være målet, at konkursregler og regler om betalingsstandsning og gældssanering ikke øver unødigt negativ indflydelse på incitamentet til at starte virksomhed, samt at konkursramte personer i væsentlighed ikke forhindres i at starte egen virksomhed igen. Dette mål skal forfølges under skyldig hensyntagen til kreditorer og med øje for uhæderlig anvendelse af reglerne.

De nordiska ländernas regelsystemer og administrationspraksis i forvaltningen af målgruppen skal søges forenklet og gjort brugervenlige, således at det letter målgruppens administration.

Patentsystemet

Som forebyggelse mod krænkelse af et patent, bør der fra fælles nordisk side søges opbakning til etablering af et fælles europæisk forsikringssystem (delvist offentligt finansieret), så den økonomiske kapacitet for en lille virksomhed/opfinder ikke bliver afgørende for, om en retslig tvist indledes og fuldføres.

Netværksdannelse og projektopbygning

Det er essentielt, at der skabes infrastruktur for et kommercielt, politisk og fagligt netværk for målgruppen. Man bør derfor aktivt støtte målgruppen i forbindelse med deltagelse i nordiske netværksmøder, kontakt til nye forbindelse i udlandet og konkret vejledning gennem de nordiske forvaltnings-systemer.

I forbindelse med netværksopbygning bør det overvejes, hvorledes deltagelse i projekter fra Nordisk Industrifond, EU-projekter og andre nordiske

institutioner kan øges via spredning af information om kommende projekter i teknologi- og iværksættermiljøet.

Uddannelse og rådgivning

For at fremme den industrielle kreativitet og iværksætterånd i Norden bør der på tidlige skoletrin sættes ind med undervisning om erhvervsforhold og innovation. På gymnasie- og universitetsniveau bør der søges integreret erhvervsrelaterede undervisningsmoduler.

Der skal sikres tilstrækkelig adgang til kvalificeret rådgivning for opstartsvirksomheder om konkurrenceregler, investeringsmuligheder, arbejdsgiveansvar, momsregler etc. Det er nødvendigt at rådgivningen stilles til rådighed i hele virksomhedens udviklingscyklus.

Rådgivningen skal være integreret, således at finansiering, regler om virksomhedsetablering, konkurrenceregler etc. vurderes i sammenhæng.

Internetteknologi

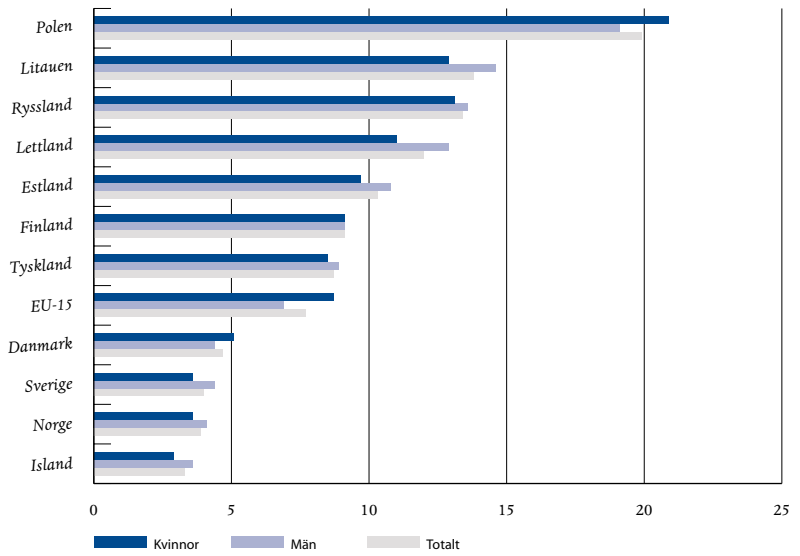
Der bør tages initiativ til at sikre, at målgruppen generelt integreres i E-handelsudviklingen, eksempelvis via uddannelsesprogrammer, informationskampagner og lånemekanismer til investering i soft- og hardware.

3.1.5 *Sysselsætning*

Arbetslösheten i de nya EU-länderna samt Ryssland är hög jämfört med den generellt lägre arbetslöshet som kännetecknar de nordiska länderna (se diagram nedan). Samarbetet inom den Nordliga Dimensionen ger möjlighet till samordning på det arbetsmarknadspolitiska området, för att därigenom bl.a. skapa mobilitet, flexibilitet och kunskapsdelning, som kan avhjälpa de skillnader som i dag finns mellan de respektive ländernas arbetsmarknader. Samtidigt bör observeras att de länder som är representerade med de högsta arbetslöshetssiffrorna också toppar tabellen när det gäller andelen av befolkningen utanför arbetsstyrkan. Det är därför avsevärda strukturella problem som skall lösas.

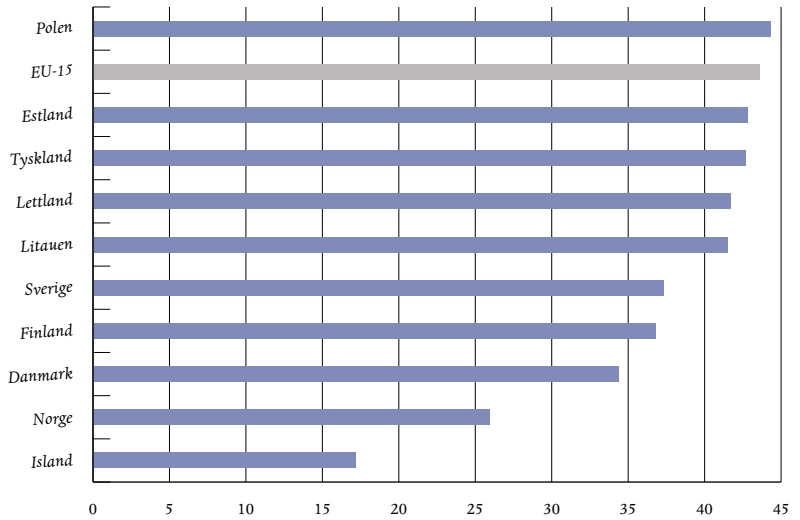
I samband med utvidgningen av EU:s arbetsmarknad den 1 maj 2004 kommer möjligheterna för arbetskraftens rörlighet i Östersjöområdet att stärkas. År 2003 höll Nordiska ministerrådet ett ministermöte med de baltiska länderna och Polen om detta tema

Fig. 3.4. Arbetslöshetsnivån år 2002, procent

Källa: FN:s statistikkontor

Fig. 3.5. Andel av befolkningen 15 år +, utanför arbetskraften, 2002, procent

Källa: Eurostat

och har följt upp på mötet genom att 2004 etablera en nordisk-baltisk EU-koordinationsgrupp som träffas före EU:s rådsmöten.

Flera nordiska länder har valt att använda någon form av säkerhetsmekanismer i samband med utvidgningen av den europeiska arbetsmarknaden för att förhindra obalans. Informationsutbytet mellan de nordiska länderna äger rum i Nordiska ministerrådet och bilateralt länderna emellan.

Nordiska ministerrådet har tillsatt en ämbetsmannagrupp som skall övervaka vilken betydelse övergångsordningarna har för att förhindra obalans på den nordiska arbetsmarknaden. Gruppen förväntas lägga fram sitt arbete på arbetsministrarnas möte i september 2004.

År 2004 planeras en nordisk-baltisk arbetsmarknadskonferens med deltagande av arbetsmarknadsministrar, medlemmar i Nordiska rådet samt representanter för arbetsmarknadens parter. Konferensens teman kommer att vara arbetskraftens mobilitet och samarbete mellan arbetsmarknadens parter i Norden och Baltikum. Målet är att komma fram till åtgärder som kan stödja etableringen av arbetsmarknadsorganisationer i de baltiska länderna.

Arbetsmarknadens parter i Norden har med stöd från Nordiska ministerrådet startat ett projekt kring den sociala dialogen som skall upplysa arbetsmarknadens parter i Estland, Lettland och Litauen om den nordiska trepartsmodellen. Projektet förväntas avslutat 2004, liksom ett projekt som stöder de baltiska arbetsmiljömyndigheterna i strävandena att förbättra arbetsmiljön i de baltiska länderna.

Nordiska institutionen för fortbildning på arbetsmiljöområdet (NIVA) har i mer än tio år stött baltiska och ryska forskares deltagande i kurser på arbetsmiljöområdet. År 2004 kommer NIVA att försöka arrangera kurser i Ryssland samtidigt som ryska deltagare får fler stipendier.

3.1.6 *NordProLink*

Sedan 1992 har Nordiska ministerrådet finansierat ett trainee-program, vars syfte är att ge unga människor från näringslivet i de bal-

tiska länderna och nordvästra Ryssland en möjlighet att studera arbete och produktionsförhållanden i nordiska små och medelstora företag och samtidigt utveckla kontakter och samarbetsrelationer mellan nordiska företag och företag från angränsande länder.

Under årens lopp har mer än 1 000 praktikanter varit utstationerade i de nordiska länderna. Under åren 2004–2006 förväntas omkring 500 praktikanter utstationeras genom denna ordning.

3.1.7 *Främjande av konkurrensen på byggmarknaderna*

Höga byggkostnader är ett problem i många länder. Orsaken kan bland annat vara otillräcklig konkurrens på byggmarknaden, men det kan även finnas betydande inträdesbarriärer till marknaden. Ett ökat utbyte på byggområdet mellan de nordiska länderna samt mellan de nordiska länderna och de nya medlemsländerna i EU i Nordens närområden skulle kunna gynna konkurrensen på byggmarknaderna.

Den 18 september 2003 i Göteborg beslutade högre tjänstemän från de baltiska länderna, Polen och de nordiska länderna att påbörja ett projekt med syfte att utarbeta en handlingsplan för ett ökat utbyte på byggområdet mellan de nordiska länderna å ena sidan samt mellan de nordiska och de baltiska länderna och Polen å andra sidan. Handlingsplanen skall kartlägga hinder och föreslå åtgärder för att ta bort de hinder som uppdragas i syfte att i slutändan nå en situation med ökad konkurrens på byggmarknaderna. Ett utdrag ur riktlinjerna för utarbetande av handlingsplanen återfinns nedan.

Guidelines for an action plan for increased exchange in the building sector between the Nordic and the Baltic countries and Poland (Extract)

The purpose of this document is to describe a vision and propose guidelines for the work with an action plan which will contribute towards an increased exchange in the building sector between the Nordic and the Baltic countries and Poland. It is assumed that an increased exchange between the Nordic

countries, but also between the Nordic countries and new EU member states in their adjacent area, would promote competition in the construction markets. The action plan will explore barriers to such an exchange and propose measures to eliminate the barriers that have been discovered.

One point of departure for the continued work is the pre-study that has been conducted and the proposals that are offered in that report (“The Nordic and Baltic Regions – A common market for construction and management of housing”). There it is proposed that an increased exchange should extend beyond the Baltic countries to include Poland as well. The foremost reason for this is that the markets in Estonia, Latvia and Lithuania are very small in relation to the equivalent markets in the Nordic countries. It is therefore unlikely that an increased exchange between the Baltic and the Nordic regions could affect the competition situation in the Nordic countries in the short term, other than in certain limited market segments such as production and exports of wooden houses. A general description of the housing and construction market in Poland is provided in a supplement to the pre-study (“The housing market and building production in Poland”).

[...]

The vision and its challenges

High construction costs are a problem in many countries today, not just the Nordic countries. High construction costs lead to higher housing costs, which means that weak groups in society cannot afford new housing. The causes of high construction costs may include insufficient competition for both contractors and materials, but various types of entry barriers to the market may also exist. It is therefore an important housing policy goal to eliminate existing entry barriers and to stimulate competition in order to reduce construction costs.

[...]

In summary, there is a considerable potential for increasing competition in the building sector by viewing the Nordic countries and the new EU member states in their adjacent area as a common region and market. But in order for this potential to be realized and competition to be stimulated, both formal trade barriers and other, more informal entry barriers to the market must be eliminated. The following proposal for guidelines for an action plan brings up such issues as the importance of national regulations, the free movement of labour, and the importance of working together to improve our knowledge how the market and the competition are developing.

Proposed guidelines for an action plan

An action plan for increased exchange in the building sector within a region consisting of the Nordic countries and the new EU member states in their adjacent area should explore barriers and propose measures to eliminate the barriers that have been discovered. The plan should primarily be concentrated on three main issues: the importance of national regulations, the free movement of labour and the need for better knowledge of how the market and the competition are developing.

Importance of national regulations

All countries have their own building rules, which are usually a product of local and national building traditions with a gradual adaptation to new experience and new-found knowledge. A new feature in recent years is the influence of the European harmonization work on national rules. The national building rules are in many cases also a part of an integrated whole consisting of national rules for supervision and inspection, competency requirements on different actors in the building process, and requirements on insurance for construction companies and projects.

The action plan should clarify and propose suitable measures if national building rules in themselves can be perceived as a real barrier to an increased exchange between the Nordic countries or between the Nordic countries and the new member states in their adjacent area. The plan should also describe to what extent building rules in the concerned countries are an integrated part of a larger whole in which other parts would also be affected by any changes.

The report from the pre-study shows that other parts of the national regulations in the building sector can also comprise barriers to an increased exchange. The action plan should clarify to what extent such barriers exist and propose measures to eliminate them. Such measures can, for example, include national requirements for registration and authorization of companies and employees or national competency requirements on various actors in construction and property management.

Free movement of labour

An important prerequisite for improving competition in the building sector is a well-functioning free movement of labour across national borders. This applies in particular to certain key competencies or professional categories, where there is a shortage of labour in some countries. Border barriers and red tape surrounding the free movement of labour must therefore be abolished, and the tradition of free movement between the Nordic countries

should also serve as a model for movement between the Nordic countries and the new member states in their adjacent area.

The action plan should explore existing barriers to the free movement of labour and propose measures to eliminate these barriers.

Better knowledge of how market and competition are developing

Economic integration between different countries in the building sector is mainly manifested in the increased presence of foreign companies and employees in the domestic market, as well as increased imports and exports of building products. If this also leads to increased competition in the construction market, construction costs and material prices will be reduced. To stimulate and monitor this economic integration, the action plan should propose forms for how the concerned countries can jointly conduct surveys, share information and develop new knowledge on issues that show what increased exchange can mean for competition.

3.2 Energi

3.2.1 BASREC

Nordiska ministerrådet (energiministrarna) är en ledande partner det energipolitiska samarbetet i Östersjöregionen inom Baltic Sea Region Energy Co-operation (BASREC) mellan elva länder och EU-kommissionen. Östersjöländernas energiministrar beslutade vid ministerkonferensen i Vilnius den 19–20 november 2002 att fortsätta samarbetet inom BASREC under ytterligare en treårsperiod (2003–2005). Verksamheten kommer att vara direkt kopplad till handlingsplanen för EU:s Nordliga Dimension.

Nordiska ministerrådet har beslutat att även under perioden 2003–2005 stödja BASREC med både personella och ekonomiska resurser, bl.a. med sekretariatsfunktionen. Ett arrangemang med stipendiater från de baltiska länderna och Ryssland inom ett nordiskt program stöder bland annat ordförandeskapet i BASREC:s Group of Senior Energy Officials (GSEO) och de arbetsgrupper som tillsatts under GSEO.

Under samarbetsperioden 2000–2002 lade Nordiska ministerrådet tillsammans med Baltiska ministerrådet fram en ansökan till EU:s SYNERGY-program för att genomföra operativ projektverksamhet inom BASREC-samarbetet. Kontrakt skrevs mellan ministerrådet och EU-kommissionen i december 2001 (SYNERGY beviljade € 591 000 till projektet) och projektet slutrapport, som godkändes av EU-kommissionen, presenterades i början av år 2003.

En arbetsplan för BASREC 2003–2005 har upprättats inom ramen för ministrarnas beslut i Vilnius. Den övergripande arbetsplanen liksom arbetsplaner för de särskilda arbetsgrupperna har under våren 2003 godkänts av GSEO. I arbetsplanen framförs att:

”The challenges within and across these areas were also defined in the communiqué;

To focus on security of supply within the region

- the need for investments and integration in gas and electricity markets in the region, while pursuing unbundling
 - the need for safe and secure energy transport
 - to ensure regulatory frameworks and procedures are not barriers to investment
 - to support long-term research and development
 - the need to introduce renewables and other environmentally sound fuels, including the consideration of green certificates
 - to enhance financing of small-scale investments in energy efficiency
 - to integrate energy efficiency in energy policy at all levels
 - to enhance exchange of information and co-operation on energy efficiency
 - include NW Russia and Kaliningrad in the process of integrating and liberalising energy markets around the region”.
-

Arbetsplanen omfattar samarbete och projektgenomförande inom särskilda arbetsgrupper för elmarknad, gasmarknad, klimat, energieffektivisering och bioenergi. Vidare skall samarbetet omfatta seminarier och konferenser om olika temaområden, bl.a. en konferens om energifinansiering, investeringar, bioenergi, energieffektivisering och FoU som genomfördes i St. Petersburg den 16–18

mars 2003. Man kommer även att genomföra projekt, utredningar och analyser tillsammans med andra parter och organisationer. Under perioden ansvarar GSEO för styrning och uppföljning av verksamheten. Slutligen planeras en ministerkonferens till verksamhetsperiodens slut år 2005.

3.2.2 *Samarbetet med Ryssland*

Nordiska ministerrådet för energi beslutade i september 2003 att stödja en intensifiering av energisamarbetet med Närområdena med särskild tonvikt på relationen till Rysslands nordvästra region, samt med EU:s TACIS-program. Samarbetet genomförs i en rad delprojekt som definieras genom gemensam planering. Bl.a. har ett planeringsmöte med berörda myndigheter och företrädare för TACIS-programmet hållits i januari 2004. Ett viktigt mål för insatserna i nordvästra Ryssland är kompetens- och kapacitetsuppbyggnad. Detta åstadkoms bl.a. genom ministerrådets stipendiatprogram för 10–15 stipendiater från ministeriet i Moskva, regionalförvaltningen i nordvästra Ryssland, kommuner, institutioner och bolag.

3.2.3 *Samarbetet med BCoM samt Estland, Lettland och Litauen*

De nordiska energiministrarna har ett kontinuerligt och fast samarbete med Baltiska ministerrådet (BCoM) och dess Energi-kommitté (CoE). Ramen för samarbetet har fastställts i s.k. Agreed Minutes, initierade av Estland år 1999 och godkända år 2000 i Tallinn. Samarbetet genomförs genom projektverksamhet som stöds av Nordiska ministerrådet inom ramen för dess närområdesprogram och genom regelbundna möten på ämbetsmannanivå. Även för samarbetet med de baltiska länderna utgör kompetens och kapacitetsuppbyggnad genom ett målinriktat stipendiatprogram en viktig hörnsten

3.2.4 Övriga samarbeten

Vid sidan av BASREC och Östersjöstaternas råd sker också ett omfattande samarbete med andra organisationer inom energiområdet som är aktiva inom ramen för Nordliga Dimensionen. Sådana viktiga samarbetspartner är framför allt Barentsrådet¹³ och dess Energy Working Group (EWG), EU, Energycharter, IEA samt Baltrel och BalticGas. Tillsammans med Barentsrådet, Handels- och industriministeriet i Finland och Nordiska investeringsbanken genomförde Nordiska ministerrådet konferensen ”Energy Financing in the Northern Dimension Context” i Helsingfors den 12–13 februari 2003.

3.3 Transport

Under 2003 har Nordiska ministerrådet främjat transportpolitikfrågor i den Nordliga Dimensionen genom ett nordiskt – baltiskt transportministermöte. På mötet diskuterades bl.a. ”Östersjöns motorvägar”, isbrytningsproblematiken och Östersjön som ett särskilt känsligt område (PSSA).

Det viktigaste transportprojektet inom ministerrådet handlar om trafiksäkerhet i nordvästra Ryssland och de baltiska länderna. I projektet har bl.a. en handbok på ryska för trafiksäkerhet tagits fram. Under 2004 arrangeras trafiksäkerhetsdagar den 16–17 september i St. Petersburg.

Nordiska ministerrådet har även finansierat ett projekt om hur konceptet ”Östersjöns motorvägar” kan konkretiseras. Ett första möte hölls den 23 januari 2004, med deltagande från samtliga Östersjöländer samt EU-kommissionen.

13. Eng. Barents European-Arctic Council.

3.4 Konsumentfrågor

3.4.1 *En nordisk e-handelsstrategi*

De nordiska konsument- och näringsministrarna har låtit utarbeta en gemensam nordisk strategi för främjandet av elektronisk handel. Strategin presenterades på Internationella Konsumentdagen den 15 mars 2004 på konferensen ”Building Consumer Confidence in the European Online Marketplace” i Dublin. Konferensen anordnades av det irländska EU-ordförandeskapet med stöd från EU-kommissionen. Temat var informationens betydelse för ett ökat förtroende för handel via Internet.

Strategin behandlar följande områden:

- Konsumenternas förtroende för e-handel.
- Nyttan med e-handel för konsumenter; behov av information och användarvänlighet.
- Företagens IT-kompetens.
- Bristen på enhetliga standarder.
- Bristande efterfrågan och statens roll.

Rekommendationerna på konsumentområdet tar främst formen av informationsinsatser till både konsumenter och näringsidkare om vilka rättigheter respektive skyldigheter de har, och uppmuntrar till olika samarbetsprojekt mellan olika intressenter och nordiska länder.

Rekommendationerna utifrån företagsperspektivet fokuserar, liksom konsumentaspekterna, på informations- och utbildningsinsatser för att öka insikten om nyttan med e-affärer och kompetensen att kunna utnyttja dess potential. Att följa utvecklingen på dessa områden, uppmuntra till utbyte av erfarenheter och goda exempel är också viktiga insatser vilka med fördel kan genomföras på nordisk nivå. Strategin återges i utdrag nedan¹⁴.

14. http://www.norden.org/konsum/N_o_K-itgrp/sk/Broschyr_e-handelsstrategi_slutlig_eng.pdf

NCM Strategy to promote electronic commerce within the Nordic countries (Extract)

Recommendations

The recommendations of the working group are addressed to the Nordic Council of Ministers. The Nordic Council of Ministers and the individual Nordic Governments, in consultation with the appropriate authorities and organisations, should determine which actors should implement the recommendations.

4.1 General recommendations

- Monitor developments within e-commerce and e-business regarding:
 - Consumer benefits.
 - Consumer confidence.
 - IT and e-business skills of businesses.
 - Standardisation and interoperability.
 - Electronic public procurement.

Particular attention should be paid to the situation of children and young people, and also small and medium-sized businesses (SMEs).

- Continue the Nordic cooperation, with regards to the production of relevant statistics, analysis and benchmarking within the IT and e-commerce area, with the aim of being better able to monitor developments (see above), and encouraging businesses to participate in benchmarking activities (for example, the Danish initiative for a Nordic e-barometer, www.ebarometer.dk).
- Enhance awareness of the positive effects of e-commerce and e-business for both the consumer and businesses.
- That the Nordic Council of Ministers and the Nordic States constitute a model in their capacity as good users of IT, e-commerce and e-business.
- Encourage Nordic exchange of experiences and good examples, in addition to joint projects.

4.2 Specific recommendations

Make the consumer aware of the benefits of e-commerce

- Make the consumer aware of what information requirements can be imposed in connection with e-commerce.

ACTIVITY:

- Produce a checklist highlighting the essential information issues.

- Encourage consumer and trade/industry representatives to cooperate in projects to enhance user-friendliness.

ACTIVITY:

- Produce guidelines or recommendations for user-friendliness.
- Initiate and utilise user tests concerning e-commerce to a greater extent.
- Continue to develop and offer user-friendly e-services and information on public web sites.

Enhance consumer confidence

- Inform consumers of their rights and obligations in connection with e-commerce, including e-payments, and also encourage them to be critical in their assessment of e-commerce sites.

ACTIVITY:

- Produce checklists highlighting the essential issues.
- Inform business operators about the applicable consumer law rules.

ACTIVITY:

- Organise information seminars in cooperation with sector organisations, including the exchange of good and bad examples.
- Include this information in State IT skills initiatives, orientated towards businesses.
- Encourage joint Nordic projects, relating to:
 - Impartial dispute resolution systems.
 - Market supervision.

Enhance the skills of businesses within IT and e-business

- Continue to implement Nordic and national IT skills enhancement activities, particularly for SMES.

ACTIVITIES:

- Arrange skills enhancement seminars, focussing on the important role of business managers in the development and the introduction of e-business, make the potential for profits with e-business more visible, and also stimulate increased cooperation between the various actors.
- Include IT and e-business skills and information security aspects in other skills enhancement initiatives for SMES.
- Exchange experiences of initiatives concerning support for the concrete implementation of e-commerce work in SMES.
- Encourage the development of simple tools to calculate the potential gains of e-business for businesses.
- Disseminate information about existing international recommendations and guidelines (OECD Guidelines for the Security of Information Systems

and Networks: Towards a Culture of Security July 2002.) within the information security area, and also provide advice on how businesses can protect themselves against the most common security problems.

- Encourage dialogue between the education services, including colleges and universities, and trade/industry about the possibilities and needs to include IT and e-business skills in education.

Promote enhanced standardisation and interoperability

- Carefully monitor the development of standardisation-related impediments for e-commerce.

ACTIVITY:

- Produce a report on standardisation problems with e-commerce in the Nordic countries.
- Produce a Nordic dialogue concerning experiences with various standardisation initiatives, and deliberate on the opportunities for in-depth Nordic standardisation cooperation, particularly within public electronic procurement. Such cooperation should include discussion concerning possible use and adaptation of existing international standards for Nordic languages and circumstances.

The State should provide a good example

- Enhance public use and range of e-services, particularly within the areas of e-procurement and e-invoicing, both with the aim of improving the efficiency of their own operations and of promoting the development of e-commerce in the rest of society.
 - Encourage Nordic exchange of experiences of e-procurement and initiatives within the area, including public purchasing portals, particularly bearing in mind the EC Public Procurement Directive.
-

3.4.2 *Konsumentministrarnas samarbete med Baltikum och Ryssland*

I linje med målsättningarna om att bidra till en stabil och säker utveckling och att stärka demokratin och utvecklingen av en fungerande marknadsekonomi, är samarbetet med Estland, Lettland, Litauen och Ryssland på konsumentområdet angeläget. Konsumentpolitiken är ett viktigt instrument i utvecklingen av en väl fungerande marknadsekonomi. Konsumentministrarnas samarbete med Baltikum och Ryssland består främst i att bistå och sprida

kunskap om nordiska erfarenheter. Samarbetet sker t.ex. i form av seminarier, studiebesök, gemensamma projekt och löpande utbyte av information.

Under 2004 vidareutvecklas och intensifieras samarbetet i nära dialog med Baltikum och Ryssland. Vad gäller de baltiska länderna är ambitionen att utveckla den befintliga dialogen och att finna nya former för ett stärkt samarbete mot bakgrund av de baltiska ländernas EU-medlemskap. I september 2004 planeras ett första nordiskt-baltiskt ministermöte. Avsikten är även att vidareutveckla befintligt samarbete med frivilligorganisationer och myndigheter i Ryssland. Ett möte på tjänstemannanivå med representanter från konsumentorganisationer i St. Petersburg äger rum den 26 april 2004.

3.4.3 *Exempel på genomförda aktiviteter 2003*

Konsumentministrarnas samarbete med Estland, Lettland, Litauen och Ryssland sker inom ramen för en särskilt tillsatt närområdesgrupp. Exempel på aktiviteter som gruppen genomfört under 2003 är följande:

- Seminarium om översyn, och jämförelse, av nordisk och baltisk lagstiftning vad avser distansförsäljning.
- Seminarium i Ryssland om produktsäkerhet i de nordiska länderna.
- Nationell konsumentpolitik i de baltiska länderna.
- Konsumentutbildning i de baltiska länderna.
- Seminarium om nordiska erfarenheter och metoder när det gäller utarbetande av nationella handlingsplaner för konsumentskydd.

3.4.4 *Framtida samarbetsområden*

Det framtida samarbetet med de baltiska länderna och Ryssland beror på utfallet av de möten som nämns ovan i 3.4.2. Samarbetet väntas fokusera på bl.a. följande områden:

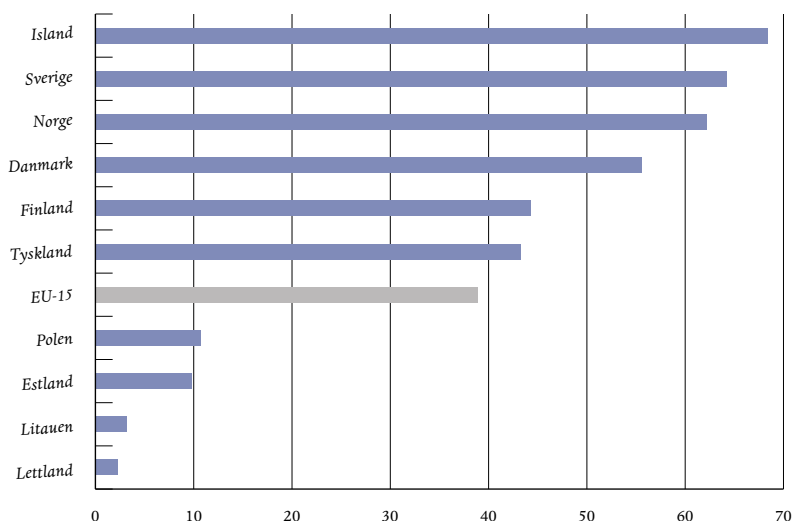
- Sammanslutning i konsumentorganisationer som ett led i demokratiuppbyggnad.
- Konsumentundervisning, konsumentekonomi och konsumentinformation.
- Genomförande av befintliga och framtida EU-regelverk i Östersjöområdet.
- Konsumentforskning.
- Samarbete kring nationella handlingsplaner och övergripande konsumentpolitik.
- Frågor relaterade till reklam.

3.5 IT och NeDAP

Alla de nordiska länderna är starka på IT-området. Användningen av IT är i hög grad utbredd i befolkningen i allmänhet, vilket ses på andelen hushåll med tillgång till Internet i Norden. Som jämförelse har de baltiska länderna en låg andel hushåll med tillgång till Internet.

Internet får anses vara kärnan i informationsteknologin. Den enkla tillgången till kontakt och information från en uppsjö av

Fig. 3.6. Andel av hushållen som har Internet hemma, 2002, procent

Källa: Eurostat

internationella och nationella källor medför stora möjligheter till orientering och erfarenhetsutbyte och därmed indikerar antalet hushåll med tillgång till Internet befolkningens obehindrade tillgång till information. Internettillgång är således i sig själv ett viktigt element för en globaliserad befolkning. Skillnaderna i Internettillgång och den generella IT-nivån är en utmaning för den Nordliga e-Dimensionen (NeD) och det krävs samarbete och erfarenhetsutbyte för att öka IT-tillgången.

3.5.1 *Samarbete mellan Nordiska ministerrådet och Östersjörådet*

Under 2001 inbjöds EU-kommissionen att presentera den s.k. Nordliga e-Dimensionen för olika kommittéer inom Nordiska ministerrådet. Ämbetsmannakommittén för informationsteknologi (ÄK-IT) och IT-policygruppen beslöt att med intresse följa initiativet. Nordiska ministerrådet deltar i NeD som observatör i "Senior Officials on Information Society" (SOIS). SOIS är styrgrupp för NeD, och ansvarig för genomförande av "the Northern eDimension Action Plan" (NeDAP). Genomförandet av NeD är beroende av finansiering av EU samt från nationellt och annat håll.

3.5.2 *The Northern eDimension Action Plan, NeDAP*

NeDAP har sju aktionslinjer (AL), var och en med ett ansvarigt ordförandeskapsland. Särskilda arbetsgrupper har etablerats under varje AL som rapporterar till SOIS. Det har inte varit tanken att alla Östersjörådsländerna skulle ingå i samtliga sju aktionslinjer:

-
- AL1: High speed research networks and advanced broadband applications (ansvarigt land: Norge)
 - AL2: ICT Security (ordförandeskapsland: Estland)
 - AL3: eSkills (ordförandeskapsland: Finland & Tyskland)
 - AL4: eCommerce (ordförandeskapsland: Ryssland)
 - AL5: eGovernment (ordförandeskapsland: Sverige)
 - AL6: Indicators (ordförandeskapsland: Danmark)
 - AL7: eEnvironment ("ordförandeskapsland": United Nations Environment Programme, GRID-Arendal)
-

Flera NeDAP aktionslinjer är också uttryck för nordiska prioriteringar i Nordiska ministerrådets regi. Några områden har till och med konkreta aktiviteter, som är i stort sett lika i Östersjörådet och Nordiska ministerrådet. Aktionslinjer som bygger på redan befintligt nordiskt samarbete har utvecklats bättre än de som inte gör det. I synnerhet kan nedanstående exempel framhävas.

High speed research networks and advanced broadband applications (AL1)

AL1 består av två underpunkter (AL1.1 og AL1.2), som respektive bygger direkt på redan etablerat nordiskt samarbete.

- *NORDU*net A/S är ett nordiskt IT-infrastruktursamarbete (ett samnordiskt aktieföretag), som förser nordiska universitet och forskningsinstitutioner med Internetkapacitet av mycket hög kvalitet och i rikliga mängder. Infrastrukturen används primärt till avancerad forskning men även som tillgång till vanligt Internet.
- *Nordunet2* var ett nordiskt forskningsprogram om avancerad Internetteknologi och Internetapplikationer. Fokus låg på kunskapssamhället och specifikt på distansundervisning och livslångt lärande, telemedicin, digitalbibliotek och nätverkstjänster (t.ex. IT-säkerhet och servicekvalitet m.m.). *Nordunet2* har nu avslutats, men Östersjörådet påpekar i NeDAP det ändamålsenliga i *“Building on the experiences of the Nordic Council of Ministers project Nordunet2, the objective is to have a Nordunet2-like program for the whole region”*.

De nordiska forskningsrådets tekniska och naturvetenskapliga samarbetsorgan (NOS-N) har lagt fram ett förslag för Nordiska ministerrådet till en vidareutveckling av det nordiska Nordunet-samarbetet (*Nordunet3*). I december 2003 var de nordiska utbildningsministrarna positiva till förslaget och har bett forskningsråden presentera ett slutgiltigt förslag för Nordiska ministerrådet i maj 2004. Såväl *Nordunet*-samarbetet som AL1 är särskilt intressant för de ryska forskningsmyndigheterna, vilket ministerrådets IT-policygrupp följt upp med intresse.

ICT Security (AL2)

I december 2002 etablerade Nordiska ministerrådet ett nordiskt nätverk av ämbetsmän med ansvar för den nationella digitala signaturpolitiken. Man skall verka för en regional digital signatur "interoperabilitet" (dvs. interoperabilitet i motsättning till standardisering). Det nordiska projektet avslutas i mars 2004, och f.n. finns inga färdigbehandlade planer på en uppföljning av aktiviteterna.

eGovernment (AL5)

Nordiska ministerrådet för IT-frågor har, liksom NeDAP, eGovernment (digital förvaltning) bland sina huvudfokusområden. eGovernment-aktiviteter under NeDAP, och ministerrådet koncentrerar sig nu på erfarenhetsdelning och informationsutbyte, policys och standarder. Nordiska ministerrådet planerar en större konferens om "Demokratins framtid i ett IT-samhälle", den 26–27 augusti 2004 i Reykjavík i Island. Digital förvaltning ges här en central roll.

Indicators (AL6)

År 2001 påbörjade Nordiska ministerrådet ett samarbete med de nationella statistikbyråerna om "ICT statistical indicators". Samarbetet bygger på ett nordiskt nätverk med representanter från de nationella statistikbyråerna. Samarbetet består av två delar:

- En del syftar till att producera konkreta IT-indikatorer som stödjer IT-politiska diskussioner på området informationssamhället och kunskapsekonomin. År 2002 resulterade samarbetet i den statistiska publikationen "Nordic Information Society 2002". Arbetet har fortsatt under 2003.
- Nordiska ministerrådets nätverk arbetar också på IT-statistisk metodutveckling. Syftet är att bättre förstå och kunna "mäta" effekten av IT-policys och andra konkreta utvecklingsdynamiker i kunskapssamhället. 2003 resulterade samarbetet i en publikation om statistisk metodutveckling "ICT Usage in the Public Sector – A Nordic Model Questionnaire".

Samarbetet är *joint venture*-baserat och ministerrådet är fortfarande en partner i nätverket, som nu arbetar på statistisk metodutveckling inom "ICT investments in enterprises". Statistiksamarbetet i Östersjörådets regi bygger direkt på NMR-nätverket. Nordiska ministerrådet ser IT-samarbetet som centralt för utvecklingen inom den Nordliga Dimensionen. Former prövas för ett större deltagande och ansvarstagande för Nordiska ministerrådet inom ramen för den Nordliga Dimensionen.

4 Hållbar utveckling

Nedan ges en redogörelse för de områden i handlingsplanen för den Nordliga Dimensionen, där Nordiska ministerrådet är involverat och där en utveckling ägt rum sedan NMR:s rapportering till EU-kommissionen 2003.

4.1 Inledning

Det är en överordnad utmaning i den Nordliga Dimensionen att främja hållbar ekonomisk, social och miljömässig utveckling. Den nordiska strategin för hållbar utveckling ”Bæredygtig udvikling – En ny kurs for Norden” innehåller långsiktiga mål för hållbar utveckling i de nordiska länderna fram till 2020. Mål och nödvändiga insatser för den nordiska regionen och dess närområden fastställs.

År 2004 revideras den nordiska strategin. Mål och insatser för perioden 2005–2008 skall fastställas. Detta gäller även för ministerrådets relationer till Närområdena, inklusive nordvästra Ryssland. Den sociala och ekonomiska dimensionen i strategin kommer att stärkas och fokus vara på mål och insatser rörande hållbar produktion och konsumtionsmönster. Dessutom kommer elementen från handlingsplanen för Nordliga Dimensionen att återspeglas i den reviderade strategin.

Ett set indikatorer har utarbetats som förhåller sig till strategins mål. Med hjälp av dessa indikatorer kan man visa för allmänheten om samhället går i riktning mot en hållbar utveckling eller inte. Man kan även övervaka genomförandet av de konkreta mål och insatser som framgår av strategin. Indikatorsetet kommer att uppdateras i förhållande till målen i den reviderade strategin. Indikatorer för livsmedel håller på att utvecklas.

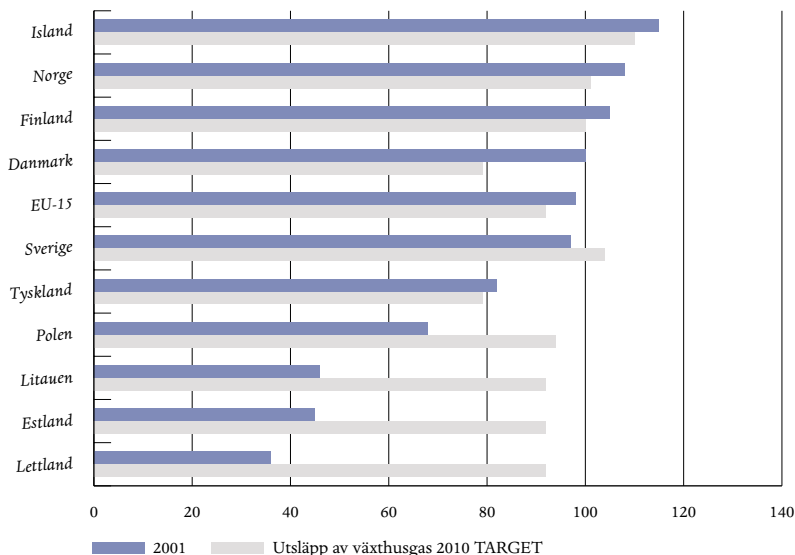
Ett exempel på en central indikator är utsläppet av växthusgas. Situationen i den Nordliga Dimensionen ses i nedanstående diagram. De nordiska länderna ligger nära eller över Kyoto-avtalets mål för koldioxidutsläpp 2010. De baltiska länderna och Polen ligger under 2010-målet. När Norden skall justera ned koldioxidutsläppet kan de baltiska länderna och Polen alltså justera upp – även om utvecklingen måste ske i ett hållbart perspektiv.

4.2 Miljö

4.2.1 *Nordic Environmental Financing Corporation – NEFCO*

I december 2003 beslöt de nordiska miljöministrarna att öka grundkapitalet för NEFCO:s investeringsfond med ytterligare € 22 miljoner under perioden 2004–2007. I förhållande till ministerrådets rapportering förra året rörande aktiviteter i NEFCO:s regi har betydande framsteg gjorts vad gäller:

Fig. 4.1. Utsläpp av växthusgas. Index 1990 = 100

Källa: Eurostat

- *Klimatförändringar.* Genomförandet av Kyoto-protokollet är gemensamt prioriterat område. 2002 beslöt Östersjöländerna och EU, via deras samarbete i BASREC, att etablera en s.k. Testing Ground för gemensamt genomförande av Kyoto-protokollet. Den särskilda finansieringsmekanismen ”The Testing Ground Facility” etablerades i december 2003 och administreras av NEFCO.
- *Barentsrådets arbetsgrupp för miljöfrågor.* NEFCO har varit aktivt i gruppens arbete. Detta innebär uppföljning och finansiering av diverse ”hot spots”-projekt, som identifierats i en rapport utgiven av NEFCO och AMAP. Rapporten ”Environmental Hot Spot List in the Barents Region” publicerades i augusti 2003.
- *Arktiska rådet.* NEFCO är aktivt involverat i Arktiska rådets projektverksamhet och deltar i ACAP:s (Arctic Council Action Plan) prioriterade miljöprojekt som t.ex. ett PCB-projekt i Ryssland, där NEFCO finansierar ett demonstrationsprojekt. NEFCO är vidare involverat i projekt relaterade till renare teknologi för verksamheter i Arktis.

4.2.2 *Projektaktiviteter*

Projektsamarbetet på miljöområdet inom den Nordliga Dimensionens område omfattar bl.a. följande:

- *Nordiskt-baltiskt kemikaliesamarbete.* Projektets överordnade mål är att fastställa de baltiska ländernas integrationsprocess i förhållande till EU när det gäller kemikaliekontroll, inkluderande förmedling av information om EU:s kemikaliepolicy samt att bilda ett forum för erfarenhetsutbyte och samarbete mellan baltiska aktörer. Bland annat kommer en rad workshops och seminarier att arrangeras.
- *Nordiskt-ryskt kemikaliesamarbete.* Projektets överordnade mål är att stödja kompetensutveckling hos myndigheterna och i industrin i Ryssland för att utveckla system för kemikaliestyrning samt etablera kontakter med de viktigaste aktörerna i Ryssland. Ett förprojekt har planerats för 2004–2005 i syfte att

- utveckla och starta upp ett större projekt 2005, eventuellt med en gemensam finansiering från Nordiska ministerrådet och EU.
- *Nordiskt-baltiskt projekt rörande kostnadseffektiv minskning av näringsämnen i Östersjön.* Projektets överordnade mål är att förbättra Östersjöns miljö samt minska utsläpp av näringsämnen från länderna runt Östersjön.

4.2.3 *Seminarium*

I april 2003 var Nordiska ministerrådet värd för ett seminarium om det nordiska miljösamarbetet, med den Nordliga Dimensionen som överordnat tema. Seminariet var en succé med deltagande av omkring 80 personer från de nordiska länderna, Estland, Lettland, Litauen, Ryssland och EU samt de övriga organisationerna i regionen. I en uppsummering från seminariet framhävs bl.a. följande konklusioner:

- Den Nordliga Dimensionen borde ge mervärde i förhållande till annat samarbete i regionen samt involvera alla partnerländer och de regionala organisationerna. Det överordnade målet är hållbar utveckling, men miljösamarbetet spelar en central roll.
- Modernisering av miljölagstiftningen för att harmonisera med EU:s lagstiftning samt implementering av miljöavtal framhövdes som mycket viktigt.
- Investeringar på miljöområdet måste ha en helhetsorienterad tankegång som utgångspunkt.

4.2.4 *Nordisk-baltiska möten*

I oktober 2003 inviterade Ämbetsmannakommittén för miljöfrågor sina baltiska kollegor till ett första gemensamt möte. Där diskuterades framtida samarbete speciellt i förhållande till EU och Ryssland. Ämbetsmännen var ense om att ett nära samarbete mellan de nordiska och baltiska länderna skulle vara mycket värdefullt även i framtiden.

4.2.5 *Miljöhandlingsprogram 2005–2008*

Arbetet med det nordiska miljöhandlingsprogrammet 2005–2008 har nyligen inletts i Nordiska ministerrådet. Det förväntas att den Nordliga Dimensionen skall uppmärksammas särskilt i programmet med hänvisning till att de nordiska länderna på miljöområdet kan bidra i förhållandet till de baltiska länderna och Ryssland.

4.3 *Jord- och skogsbruk m.m.*

4.3.1 *Samarbete inom Baltic 21*

De initiativ som tagits i Nordiska ministerrådet när det gäller skog har främst följts upp med arbete inom skogssektorn i Baltic 21. Där diskuteras bl.a. åtgärder för att komma tillrätta med problem med illegal virkeshandel i Östersjöregionen. Bl.a. diskuteras åtgärder i Ryssland, och mera enhetliga system för virkesmätning, dvs. underlaget för statistik vad gäller t.ex. handel (vad som kommer in och ut ur ett land, och vad som lämnar skogen resp. ankommer till industrin). Det senare skulle främst vara till hjälp för de länder som nu blir EU-medlemmar och som måste samordna sin handel med nuvarande EU-medlemmar.

4.3.2 *Trä som miljövänligt material*

Nordiska ministerrådet har övervägt olika möjligheter att stimulera användning av trä som ett förnyelsebart och miljövänligt material i bl.a. byggande. Även skogligt mångbruk och skogens sociala värden, där länderna i Östersjöregionen står varandra närmare än i jämförelse med vad fallet är i södra Europa, står på agendan. Privatskogsbruk är också ett ämne som framför allt de baltiska staterna är intresserade av ökat utbyte kring. För de nordiska länderna ökar fokus på Ryssland i skogsfrågor.

Den 26–28 oktober 2003 höll SamNordisk Skogsforskning (SNS) styrelsemöte med exkursion i Sagadi i Estland. Representanter från skogsmyndigheter och forskning i Estland och Lettland deltog som gäster på SNS-mötet, där bl.a. skogsforskningsamarbete i regi av SNS mellan de nordiska länderna och länderna i Närområdet gick igenom och diskuterades. Under 2004 avser SNS att förstärka samarbetet ytterligare med Närområdena och nordvästra Ryssland med en större inblandning i nätverksaktiviteterna.

SNS stödde ekonomiskt, och var ansvarig för innehållet i, konferensen "Research cooperation on multiple use of the forest resource" den 22 oktober 2003. Förutom representanter från de nordiska länderna deltog representanter från Estland, Lettland, Litauen och nordvästra Ryssland.

4.3.3 *Projekt 2003 och 2004*

I perioden 2003–2004 har två nya forskningsprojekt satts i gång med deltagande av de baltiska länderna. Vidare har det funnits, och planeras, sju nätverksgrupper inom skogsforskningsområdet med deltagande av de baltiska länderna och nordvästra Ryssland.

4.4 Livsmedelssäkerhet

4.4.1 *Ministerdeklaration*

Vid ett möte i Tallinn den 7 november 2003 antog de nordiska och baltiska ministrarna med ansvar för livsmedelssäkerhet en ministerdeklaration om att stärka samarbetet rörande livsmedelssäkerhet. Ministrarna har för avsikt att arbeta för ökad livsmedelssäkerhet genom ett ökat samarbete mellan de nordiska och baltiska länderna, bl.a. med fokus på att följa upp på internationellt fastställda målsättningar, och genom att göra den nordisk-baltiska regionen till en spjutspets för livsmedelssäkerhet genom gemensamma åtgärder i relation till de internationella processerna. Ministrarna

beslöt att fokusera på följande teman i perioden 2004–2006: spårbarhet, zoonoser, dioxin och effektiv livsmedelskontroll.

Meeting of Ministers of Agriculture, Forestry, Food Related Issues and Fisheries of the Nordic and Baltic States

Tallinn Declaration on Increased Food Safety in the Nordic-Baltic Region

Agreed on 7 November 2003

The Nordic and Baltic Ministers responsible for food safety at a meeting in Tallinn, 7–8 November 2003 adopted a declaration on enhanced cooperation in order to increase food safety in the Nordic-Baltic region. They agreed as follows:

1. The Ministers recognized the importance of international organizations, processes and instruments in the field of food safety, such as the Nordic Council of Ministers and its Greenland Declaration on Increased Food Safety in the Nordic Region as well as its strategy "Sustainable Development – New Bearings for the Nordic Countries" and other international organisations. They acknowledged the challenges that diversity of food, technology, globalisation of production and trade provide.
2. The Ministers declared their intention to work for increased food safety in the Nordic-Baltic region by:
 - Enhancing cooperation between the Nordic and Baltic states, focusing i.a. on the means to implement internationally agreed targets and
 - Making the Nordic-Baltic region a driving force for food safety through joint efforts to increase their influence on international negotiations and processes.
3. For the period 2004–2006 the Ministers agreed to give priority to cooperation and consultation in relation to the following subject areas:
 - Traceability – Nordic-Baltic consultation and cooperation concerning requirements for traceability of food in national and international trade, in order to identify criteria that are important to ensure health, environment, quality and fair trade without posing illegitimate obstacles to trade.
 - Zoonoses – Nordic-Baltic consultation and cooperation in order to initiate and complete measures necessary to reduce the amount of zoonotic

agents in food, and to establish standards and/or guidelines that may legitimate trade regulations at a high level of protection.

- Dioxin – Nordic-Baltic consultation and cooperation concerning measures to reduce the occurrence of dioxin and dioxin like PCBs (Polychlorinated Biphenyls) in foods. This objective is particularly important for the countries bordering on the Baltic sea.
- Efficient food control systems – Nordic-Baltic consultation and cooperation on structuring and implementing in-house control systems, on ensuring the competence of the personnel of control authorities and on ensuring adequate competence of the personnel of food business through regulations and other means.

The Ministers agreed that initial focus on the 4 priority areas should not exclude cooperation and consultation in relation to other relevant subject areas. The Committee of Senior Officials for Food Issues of the Nordic Council of Ministers, extended with participation from the Baltic states (CSO-NB8-Food) was given the role to monitor the need for cooperation on new and emerging areas, as appropriate.

4. The Ministers gave the task to the CSO-NB8-Food as a body responsible for the overall cooperation regarding food safety to ensure that:
 - Areas are evaluated and selected where the Nordic and Baltic states can benefit from cooperation on the means to implement internationally agreed targets or jointly can increase their influence internationally.
 - Suitable means of cooperation should be used to implement these goals. Consultations for the development of common strategies or solution of problems of a common interest should take place, when appropriate. Active use should be made of Nordic-Baltic co-operation within established as well as ad hoc networks. Such networks could when appropriate be given the task under the supervision of the CSO-NB8-Food to initiate and steer specific activities aimed at implementing the subject-areas prioritised in the declaration.

Proposals as well as information on the implementation of the declaration should be presented to CSO-NB8-Food for consideration. This before submission to national authorities for further utilization, and when appropriate in relation to international organizations and processes.

4.4.2 *Projektverksamhet*

Ministerdeklarationen kompletterar myndighetssamarbetet i två nordisk-baltiska projektgrupper, som har pågått i flera år

- Nordisk-baltisk projektgrupp för livsmedelskontroll (NordBalt Food Control).
- Nordisk-baltisk projektgrupp för Nutrition (NordBalt Nutrition).

Projektgruppen om nutrition har undersökt konsumtionen av grönsaker, frukt, bröd, fisk och potatis utifrån en jämförbar metod i de nordiska och baltiska länderna, samt för det ändamålet testat ett livsmedelsfrekvensformulär (FFQ). Syftet var också att jämföra resultaten med näringsrekommendationer, då grönsaker, frukt, bröd och fisk ingår som indikatorer i hälsosam kost. Projektet kommer således med ett viktigt bidrag för att förbättra det internationellt erkända problemet med att få fram data för konsumtion av livsmedel som är helt jämförbara länderna emellan. Projektresultaten har publicerats i rapporten *The Norbagreen 2002 study*, TemaNord 2003:556.

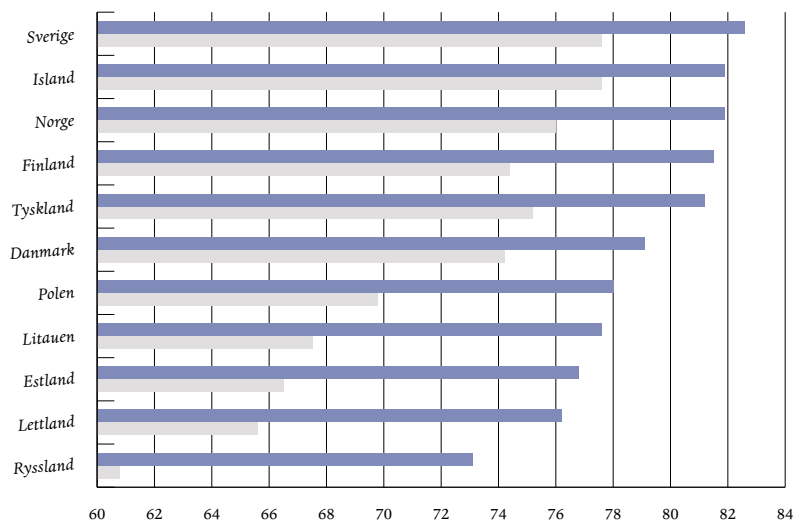
5 Hälsa och livskvalitet

Nedan ges en redogörelse för de områden i handlingsplanen för den Nordliga Dimensionen, där Nordiska ministerrådet är involverat och där en utveckling ägt rum sedan NMR:s rapportering till EU-kommissionen 2003.

5.1 Inledning

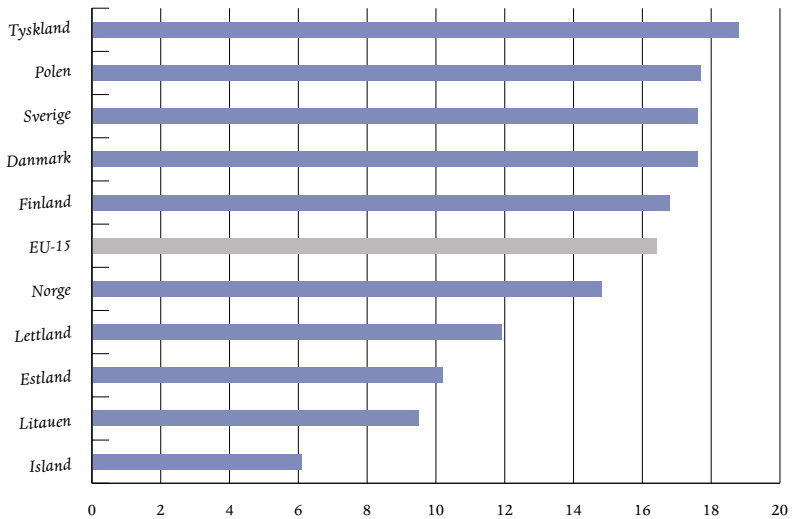
I den Nordliga Dimensionens områden finns sociala missförhållanden. Det beror på att länderna ekonomiskt sett är olika, men också i hög grad på att länderna har olika fördelnings- och socialpolitik. Utmaningarna är således inte desamma från land till land, även om målet är detsamma, nämligen att säkerställa ett välfun-

Fig. 5.1. Förväntad livstid från födseln (år) genomsnitt, 2000–2005

Källa: FN:s statistikkontor

Fig. 5.2. Sociala utgifter i procent av BNP, 2002

Källa: Eurostat

gerande välfärdssamhälle. Som framgår av diagrammen nedan är den förväntade livslängden och de sociala utgifterna olika. De nya EU-länderna och Ryssland ligger efter på båda områdena. Därför behövs samarbete och ett Nordligt Dimensionspartnerskap.

5.2 Northern Dimension Partnership in Public Health and Social Wellbeing

5.2.1 Bakgrund

Partnerskapet ”Northern Dimension Partnership in Public Health and Social Wellbeing” initierades i september 2002 av Finland vid en Round Table-konferens i Joensuu. En internationell arbetsgrupp tillsattes och denna hade som mål att undersöka förutsättningarna för ett utvidgat och bättre koordinerat samarbete på social- och hälsoområdet inom den geografiska ramen för EU:s Nordliga Dimension. Nordiska ministerrådet deltog i konferensen i Joen-

suu, och har senare deltagit aktivt i arbetsgruppen. Deklarationen om "Partnership in Public Health and Social Wellbeing" antogs i oktober 2003 i Oslo av totalt 15 länder och 8 internationella organisationer. Bland länderna finns alla de fem nordiska länderna, Ryssland, Östersjöstaterna och Kanada med, medan de internationella organisationerna, förutom Nordiska ministerrådet, bl.a. omfattar EU-kommissionen, Världshälsoorganisationen (WHO), Barentsrådet och Östersjörådet. Nordiska ministerrådet deltar i partnerskapets "Committee of Senior Representatives", och kommer att aktivt medverka till utvecklingen av denna.

Programmet lägger vikt vid att stödja utvecklingen av en hållbar utveckling genom att förbättra folkhälsan och livskvaliteten i regionen. Huvudvikten läggs vid koordinering och samarbete, och i utgångsläget har inga nya medel tillförts utöver vad länderna och organisationerna ställer till förfogande. Under loppet av 2004 leder Sverige arbetet i "Committee of Senior Representatives" som skall tillrättalägga partnerskapets praktiska genomförande genom att bl.a. upprätta strukturer, besluta om sekretariatsfunktion och arbeta med frågan om finansiering av aktiviteter knutna till partnerskapsprogrammet.

Nordiska ministerrådets aktiviteter för social/hälsa, barn och ungdom, narkotika och jämställdhet i förhållande till handlingsplanen för Nordliga Dimensionen drivs i stor grad inom ramarna för "Northern Dimension Partnership in Public Health and Social Wellbeing". Under loppet av vintern 2003–2004 har ett tvärasektoriellt samarbete etablerats i ministerrådet i syfte att koordinera aktiviteter och procedurer inom den ramen. Detta samarbete ändrar dock inte den befintliga ansvarsfördelningen mellan de olika delarna av ministerrådets aktiviteter. Dessutom anställs en projektkoordinator placerad på ministerrådets kontor i St. Petersburg. Koordinatorn, som är rysk, skall med utgångspunkt i partnerskapet samordna aktiviteter både i Ryssland och de baltiska länderna inom ministerrådets program och handlingsplaner. Koordinatorn skall även arbeta aktivt med information, kontakt med potentiella ansökare och fokusera på partnerskapets målsättningar samt vara

ministerrådets centrala kontaktpunkt för partnerskapsaktiviteter utanför Norden.

Under loppet av 2004 skall Nordiska ministerrådet arrangera ett seminarium för att presentera projekt och diskutera framtida samarbetsformer med fokus på narkotika, jämställdhet och sexuell hälsa. € 200 000 har avsatts till tvärssektoriella projekt. Med utgångspunkt i ett könsperspektiv kommer projekt som fokuserar på bekämpning av handel med kvinnor, problemställningar kring prostitution och narkotikamissbruk bland barn och ungdom samt sambandet mellan sexuell hälsa, prostitution och narkotikamissbruk att prioriteras.

Det överordnade målet är att nå ökad effektivitet och bättre tvärssektoriell samordning dels i förhållande till varandra och dels i förhållande till andra aktörer. Hit hör även fokusering på könspektivet vid bedömning och igångsättande av aktiviteter.

5.2.2 *Folkhälsa och social välfärd*

På social- och hälsoområdet fortsätter Nordiska ministerrådets stöd under 2004 till ett smittskyddsprojekt på en nivå på omkring € 90 000. Det innebär fortsatt drift av ett nätverk för statsepidemiologer och utgivning av nyhetsbrevet "Epinorth". Dessutom lämnas stöd till Nordisk Medicinalstatistisk Komité (NOMESKO) på € 7 000 för utgivning av tredje utgåvan av "Nordisk-Baltisk hälsostatistik". I det arktiska området stöds projekt rörande hälsa och livskvalitet genom medel till Arctic Human Development Report och tidsskriften International Journal of Circumpolar Health. Det samlade stödet för dessa ändamål uppgår till € 130 000.

Huvudsatsningen under år 2004 är den nordiska handlingsplanen för utsatta barn och ungdomar i Nordens närområden, med en samlad budget år 2004 på ca. € 670 000. Mer än 70 % av medlen används i nordvästra Ryssland och omkring 20 % i de baltiska länderna. Genom projekt med bl.a. gatubarn, ungdomar i fängelse, kulturinitiativ för barn och ungdomar och åtgärder riktade mot barn och familjer med handikapp fokuseras på en förbättring av livskvaliteten för dessa grupper. Handlingsplanen lägger stor vikt vid medbestämmande genom användning av nationella referens-

grupper och de nordiska kontoren i de baltiska länderna och nordvästra Ryssland. Nordiska ministerrådet deltar också i den internationella arbetsgruppen rörande "Health and related Social issues" i regi av Barents Euro-Arctic Region.

5.2.3 *Handlingsplan mot narkotika*

Mot bakgrund av de nordiska och baltiska narkotikaministrarnas s.k. Lund-deklaration från september 2003, sätts handlingsplanen för bekämpning av narkotikamissbruk i verket från år 2004. Omkring € 200 000 har beviljats till ändamålet och aktiviteterna skall både fokusera på att förebygga och behandla, samt på ett ökat samarbete mellan polis, tull och andra rättsvårdande myndigheter för att motverka organiserad brottslighet, inklusive handel med narkotika.

Eftersom narkotikaproblemen berör flera samhällsområden syftar deklarationen till ett långsiktigt politiskt partnerskap och ett utökat tvärasektoriellt samarbete. Liksom handlingsplanen för barn och ungdom bygger även narkotikaarbetet på en lokal förankring. Vid genomförandet kommer man att lägga vikt vid samordning mellan de två programmen, bl.a. genom gemensam finansiering av projekt. Av narkotikasektorns resurser skall 80 % användas i de baltiska länderna och nordvästra Ryssland. Särskild vikt kommer att läggas vid projektverksamheten i nordvästra Ryssland. Nordiska ministerrådets kontor i St. Petersburg, Arkhangelsk, Murmansk och i Petrozavodsk kommer alla att få en roll som förutsätter ett aktivt utnyttjande av resepektive lokalt kontaktnät.

The Lund Declaration, September 2003.

Letter of Intent

Prevention, law enforcement and treatment to counter the drug abuse in Northern Europe.

The Ministers for Narcotic Drug Policy Issues from Denmark, Finland, Iceland, Norway, Sweden and the three autonomous territories Faroe Islands, Greenland and Åland Island as well as Estonia, Latvia and Lithuania have met and expressed their concern about the increasing drug problem.

The EU action plan for the Northern Dimension places emphasis on, among other things, the health sphere and justice and home affairs and has identified the abuse and trafficking of narcotics as an issue that requires special attention in the Nordic and Baltic countries as well as in Russia.

This letter of intent lays down common political objectives and priorities for long term partnership between the Nordic and Baltic countries on narcotic drug policy issues. The partnership will be coordinated with and developed within the framework of the Northern Dimension Partnership in Public Health and Social Wellbeing that is under preparation.

AIM AND POLICY OBJECTIVES

Drug abuse and drug trafficking are international problems that also require international co-operation. The aim is to establish a political partnership between Nordic and Baltic countries in order to counter the problems of drug abuse and trafficking that all the countries are facing. The ministers realize that the drug problem can better be addressed through sub regional and regional international co-operation. There is also a need for coordinated national efforts to prevent and reduce supply of and demand for illicit drugs, based on a restrictive and humanistic policy in line with the UN conventions.

To be effective, the policy must be characterized by a multidisciplinary three-pillar approach, encompassing prevention, law enforcement and treatment.

Prevention

There is a need for targeted information and awareness activities, especially in schools. Vulnerable groups especially children and young adults must be subject to special attention, not least in connection with the preventive work. There is a need to focus on the risks and hazards connected with the new drug habits among children and young adults, and the recruitment of new drug abusers needs to be stopped. Activities aimed at the prevention of drug-related crime and infectious diseases must be increased.

Law enforcement

National and international efforts to fight the illicit trafficking must be strengthened. All types of organized crime must be fought. Drug abuse and drug trafficking entail serious consequences not only for the individuals, their families and immediate surroundings but also for the society as a whole. The cooperation between police, customs and judicial authorities must be enhanced.

Treatment

We will never be successful in our efforts to fight the drug problems unless we provide good treatment and care for all drug addicts. Treatment for drug abusers must be developed, both in terms of accessibility and quality. Possibilities of finding meaningful and realistic alternatives to acts of crime and prostitution, among drug abusers including children and young adults, must also be improved. Support for families with addicted children must be included in treatment work. Low threshold services for drug addicts should be further developed.

CO-OPERATION

The Nordic and Baltic ministers emphasize the need for a better co-operation and this partnership presents an opportunity to create the right response for enhancing the regional cooperation in the field of combating the abuse of drugs and trafficking in drugs. It can also support and complement the EU framework for co-operation.

There is a need for an exchange of experience and competence between our countries. It is important that common activities and actions are rooted in and meet the needs and requirements as they are defined by the involved country's central authorities responsible for drug policy. The co-operation should, in particular, be aimed at public authority level in order to ensure the connection to the ongoing drugs policy programmes and any relevant cross-sectoral programmes. There is furthermore a need of co-operation in the area of alcohol and other licit drugs with regard to legislation, information systems and training programmes for professionals.

The ministers decide that a partnership will take place through closer co-operation between ministers and government authorities.

Trafficking in drugs and drug abuse have points in common with many other sectors, including the social services, health care, justice and gender equality sectors, as drug problems are connected with and affect the ability to work and supply of labour as well as social maladjustment and marginalization. The challenge also involves contributing to ensuring economic and social development in society.

The Nordic and Baltic states are committed to enhance the co-operation and collaboration between the countries in the following areas:

- supporting mutual gathering of knowledge and data
- supporting public information and preventive work, in particular aimed at children and young adults
- supporting control activities and initiatives against organized crime and trafficking in drugs, stressing the importance of the police co-operation within the Baltic Sea Task Force

- supporting measures that strengthen the involvement of voluntary organizations, NGOs, etc. in the prevention of drug abuse and treatment of drug abusers
- supporting information campaigns, media and publication activities and IT projects
- supporting the development of good treatment and rehabilitation initiatives with the focus on drug addicts
- supporting measures to prevent infection of contagious diseases for drug addicts by providing a wide variety of measures, including low threshold services
- supporting measures aimed at protecting human rights, rules of law and democratic structures in the fight against drug abuse, including educational activities

The developments must be followed closely. Therefore the Nordic Council of Ministers' Secretariat should make an annual report of the developments according to the drug situation and efforts taken in the region.

The Nordic Council of Ministers and Nordic Committee of Senior Officials for Narcotic Drugs Issues is a sector that has many points in common with other sectors within the Nordic Council of Ministers. In order to ensure co-ordinated activities and initiatives, the partnership should therefore also be rooted in the Nordic Council of Ministers' more general work and be co-ordinated with the work of other sectors, in particular with the Nordic Council of Ministers Action Plan for Children and Young Adults which is implemented in Estonia, Latvia and Lithuania.

5.2.4 *Handlingsplan för jämställdhet*

De nordiska jämställdhetsministrarnas handlingsplan för samarbete med närområdena har under 2004 ca. € 240 000 till sitt förflöende. Ministrarna bygger sitt samarbete på en dialog mellan representanter för departement, regionala och lokala myndigheter, forskare och NGO:er. Den långsiktiga målsättningen är att stödja integrering av ett jämställdhetsperspektiv i den politiska beslutsprocessen genom att arrangera seminarier, genom att utbyta information och erfarenheter och genom andra gemensamma aktiviteter. Aktuella teman är kvinnor, politik och makt utifrån beslutsfattares och NGO:ers ställning i samhället, hur kvinnor och män

kan kombinera arbets- och familjeliv, kvinnor som företagsledare samt våld mot kvinnor och män.

Under 2004 prioriteras speciellt arbetet med att bekämpa kvinnohandel i de nordliga regionerna. Ett nordiskt-baltiskt nätverk för kvinnliga poliser fokuserar på arbetet med kvinnohandel och våld mot kvinnor. Omkring 65 % av budgeten används i Ryssland. Bygandet av nätverk mellan kriscenter i Barentsregionen fortsätter, och utbildning arrangeras för arbetet med män och mäns våld mot kvinnor.

Statement and Recommendations concerning Trafficking in Women in the Nordic and Baltic Countries, adopted at the Informal Nordic Baltic Ministers' Meeting in Stockholm, Sweden, April 9, 2003.

Trafficking in women and children is a serious and growing problem all around the world. Every year thousands of women and children are recruited, transported, sold or purchased across our national borders and within our countries for the specific purpose of sexual exploitation. These women and children have become victims of a transnational (*global*) industry, which is extremely profitable and well-organized.

We, the Nordic and Baltic Ministers of Gender Equality in collaboration with the Ministers of Justice, reconfirm our commitment to counteract trafficking in women with the recognition that full gender equality and equal participation of women and men in all fields of our societies cannot be brought about as long as some women and children in our countries are victims of trafficking.

Through our joint activities, we have discussed different initiatives to prevent trafficking in women, and how to protect and support those women and children who are victims of this harmful and dangerous trade. We have taken steps to improve standard procedures and become more efficient in the prosecution of those groups and networks that traffic women and children for sexual purposes.

STATEMENT AND RECOMMENDATIONS

We, the ministers of Justice, Gender Equality and Interior in the eight Nordic and Baltic countries, have gathered today in Stockholm to conclude the first phase of our transnational collaboration against the trafficking in women in our region; the Nordic Baltic Campaign against Trafficking in Women, which took place in 2001–2002.

We note with satisfaction that the links between our countries have been strengthened during this Campaign; on a government level as well as between authorities and non-governmental organizations.

We are now ready for further action. Today we have committed ourselves to continue the work that we initiated two years ago. We have decided to put into place a number of concrete measures for the long-term practical cooperation between our countries in the struggle against trafficking in human beings, especially women and children, in our region.

WE HAVE AGREED:

that work against trafficking in human beings, especially women and children, will be undertaken as a political priority in all our countries;

that all measures against trafficking in human beings, especially women and children, that we put in place are consistent with internationally recognized principles of non-discrimination (including non-discrimination based on gender, race, ethnicity, disability and sexual orientation) and that they take into account the respect for the human rights and fundamental freedoms of the victims;

that all actions and initiatives to prevent the trafficking in human beings, especially women and children, have a gender sensitive perspective and do not inhibit immigration or freedom of travel and mobility consistent with laws or undercut the protection provided to refugees in international law;¹⁵

that we will continue to support the development and work of a network of those Nordic and Baltic non-governmental organizations that actively work against trafficking in human beings, especially women and children, in our region;

that we will develop and implement national action plans against trafficking in human beings, especially women and children, no later than year 2005.

WE HAVE AGREED ON THE PREVENTION ISSUE:

that we will continue to support prevention projects directed towards groups of especially women and children that are particularly vulnerable to recruitment for trafficking in human beings in our region, including by extending the funding until the end of year 2003 for the information and awareness raising activities undertaken by the three Baltic national coordinators;

15. According to the United Nations Secretary General's 1998 Report on Trafficking in Women and Girls, A/53/409, para. 22.

that we will put into place and strengthen existing measures, including through sustainable development measures, to alleviate the circumstances that make women and children particularly vulnerable to trafficking in human beings, such as poverty, unemployment, lack of education, male sexual violence, as well as lack of equal rights and opportunities;

that we will, in collaboration, develop and implement different measures that discourage the demand that fosters all forms of exploitation of persons, especially women and children, that leads to trafficking, following the directions in Article 9.5 of the *Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children*;

WE HAVE AGREED ON THE VICTIM PROTECTION AND SUPPORT ISSUES:

that the Nordic and Baltic countries which have not yet investigated the possibilities of providing victims of trafficking in human beings with temporary or permanent residence permits in the destination countries, in connection with victim assistance programs, carry out such investigations;

that we will consider the possibilities of supporting the development and implementation of a multilateral cooperative pilot project between Nordic and Baltic non-governmental organizations designed to provide for the legal, social, economic, medical and psychological care, safety and protection in the countries of destination, as well as for the safe and planned re-integration of returning victims of trafficking in human beings in the countries of origin;

Prosecution, Legal Framework and Police Cooperation

WE HAVE AGREED ON THE PROSECUTION, LEGAL FRAMEWORK AND POLICE COOPERATION ISSUES:

that the Nordic and Baltic countries will, as a matter of priority, sign, ratify and nationally implement the United Nations Convention on Transnational Organized Crime and the Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children;

that we will consider the possibilities of supporting the development and implementation of joint training and exchange programs for Nordic and Baltic law enforcement, immigration and other relevant officials with the aim to ensure effective investigation and prosecution of cases of trafficking in human beings for sexual, and other forms of exploitation, while respecting the fundamental rights of the victims.

We are pleased that governments, governmental authorities and our non-governmental organizations in the Baltic and Nordic countries are joining forces to combat the trade in human beings, especially women and children.

6 Rättsliga och inrikes frågor

6.1 Nordiskt-baltiskt samarbete

När de nordiska justitieministrarna den 13–14 maj 2004 möter sina baltiska kollegor är det tredje gången som dessa ministrar möts inom ramen för Nordiska ministerrådet. Samarbetet skall fokusera på frågor som lagstiftningsarbete, samarbete mellan högsta domstolar, kamp mot gränsöverskridande organiserad brottslighet (t.ex. terrorism, IT-brottslighet och penningtvätt), samarbete mellan fängelser och handel med människor¹⁶. En nordisk-baltisk kontaktgrupp, med representanter från de åtta justitiedepartementen och -ministerierna, planerar ministermötena. Gruppen är även ansvarig för genomförandet av ministrarnas beslut. Det kan gälla seminarier, konferenser och nätverk. Nordiska ministerrådet har även finansierat samarbete mellan fängelseförvaltningar på Nordkalotten (de norra delarna av Norge, Sverige, Finland och Ryssland).

Med Estland, Lettland och Litauen som EU-medlemmar står det nordisk-baltiska samarbetet inför nya utmaningar. Med ett samarbete som fungerar väl sedan mer än tio år tillbaka är länderna väl rustade att anpassa verksamheten i linje med EU/EES-arbetet när det gäller rättsliga och inrikes frågor. Vid årets ministermöte kommer man att diskutera bl.a. denna fråga. Frågan är kopplad till det kommande resultatet av EU:s regeringskonferens om en författning för EU. Det nordisk-baltiska samarbetet kännetecknas av att kontakter knyts, både formellt och informellt, på

16. Jfr. "Statement and Recommendations concerning Trafficking in Women in the Nordic and Baltic Countries, adopted at the Informal

Nordic Baltic Ministers' Meeting in Stockholm, Sweden, April 9, 2003", avsnitt 5.2.4 ovan.

olika nivåer, mellan ministrar, departement respektive centrala och lokala myndigheter.

Bland aktuella samarbetsområden märks kriminalteknik, principer för strafflagstiftning och olika former av straff.

6.2 Samarbete med andra regionala organisationer

I december 2002 antog de nordiska samarbetsministrarna nya riktlinjer för samarbetet med andra regionala organisationer. Nordiska ministerrådets samarbete med andra internationella organisationer (i första hand EU, Östersjörådet, Barentsrådet och Arktiska rådet) skall ges en högre prioritet. Mot bakgrund av detta, och andra initiativ som EU:s andra handlingsplan för Nordliga Dimensionen och utfallet av EU:s regeringskonferens om en författning för EU, kan det bli aktuellt att undersöka förutsättningarna för att finna nya former för samarbete mellan Nordiska ministerrådets strukturer på justitieområdet och det samarbete som sker i andra regionala organisationer.

7 Det Arktiska Fönstret

7.1 Det arktiska samarbetsprogrammet

Nordiska ministerrådet eftersträvar en förbättrad politisk relevans i det nordiska samarbete som existerar eller planeras med Västnorden och med Västnordens grannar, för att därmed anknyta till den Nordliga Dimensionens ”Arktiska Fönster”. Nordiska ministerrådet utarbetar dessutom årliga handlingsplaner baserade på det arktiska samarbetsprogram som Nordiska ministerrådet antog i oktober 2001. År 2004 är det tredje år då en särskild handlingsplan utarbetas för samarbetet med Arktis. Budgeten har med åren höjts i takt med ökad efterfrågan på projektfinansiering och uppgår under 2004 till något över € 700 000. Handlingsplanen för 2004, med en detaljerad översikt över de aktiviteter som finansieras, finns att tillgå på Internet.¹⁷

Det arktiska samarbetsprogrammet anger följande tre prioriteringar:

1. *Urbefolkningarna* – en beskrivning av och information om urbefolkningarnas levnadsvillkor och inkomstmöjligheter, samt kunskapsutveckling och avskaffande av produktionshinder för traditionella arktiska produkter. Allmän näringslivsutveckling och inkomstmöjligheter i de glesbefolkade områdena. Under 2004 finansieras bl.a. ett projekt om renskötsel – ”A familybased reindeer economy and sustainable reindeer husbandry” – samt en undersökning av levnadsvillkoren, som utförs av Grönlands statistik under loppet av flera år.
2. *Välfärd i Arktis*, omfattar speciellt hälsofrämjande beslut och nya sätt att organisera sjukvårdsväsendet, bl.a. med användning

17. <http://www.norden.org/naromraaden/arktisk/sk/index.asp?lang=3>

- av telemedicin, samt byggande av nätverk mellan kvinnliga forskare och mellan olika kvinnoorganisationer. Under 2004 finansieras fyra fleråriga projekt: ”Developing a journal of Circumpolar Health”; ”Arctic Human Development Report”; ”Teach the teachers” och ”Vurdering av effekter som kan tillskrives endringer i klima og UV”.
3. *Hållbar utveckling i de arktiska områdena* tar sin utgångspunkt i rapporten ”Ny kurs for Norden”. I den ingår bl.a. handlingsplanen för natur- och miljöskydd i Arktis, biologisk mångfald, ekoturism m.m. År 2004 finansieras en fortsättning av handlingsplanen för natur- och kulturmiljö med två delprojekt: ”Naturveiledere i Arktis” och ”Integrering av miljöhensyn i forskning og undervisning”.

7.2 Västnorden i det nordiska samarbetet

I slutet av 2002 tillsatte de nordiska samarbetsministrarna en gemensam nordisk arbetsgrupp med uppgift att innan mitten av 2003 komma med en redogörelse om Västnorden i det nordiska samarbetet, detta speciellt i syfte att förbättra den politiska relevansen av pågående eller framtida nordiskt samarbete i Västnorden respektive med Västnordens grannar. En nordisk politik för samarbete med Västnordens grannar berör också EU-samarbetet genom EU:s Nordliga Dimension, ett geografiskt område som i väster sträcker sig helt till Grönland. Detta framhävs ytterligare av den Nordliga Dimensionens s.k. Arktiska Fönster, som betecknar EU:s upptakt till en arktisk politik. Norden är också granne till Nordamerika – i första hand till Kanadas östra provinser.

Samarbetsministrarna behandlade i juni 2003 redogörelsen ”Vest-Norden i det nordiske samarbeite – redegørelse”, med tillhörande bilagerapport ”West Norden and its neighbours”, och anslöt sig principiellt till arbetsgruppens rekommendationer som gäller följande huvudfrågor och särskilt berör de nämnda fackministerråden:

- *Havsmiljö och -resurser*: Miljöministrarna respektive fiskeri, jord- och skogsbruksministrarna
- *Flyg- och annan transport i Västnorden*: Transportministrarna
- *Västnordenfonden*: Samarbetsministrarna och regionalministrarna
- *Nordiskt Atlantsamarbete (NORA)*: Regionalministrarna
- *Nordens Hus i Västnorden*: Kulturministrarna
- *Nätverk och partnerskap mellan frivilligorganisationer i Västnorden*: Kulturministrarna
- *Konkreta samnordiska samarbetsprojekt med grannar till Västnorden*: Respektive fackministerråd, samarbetsministrarna m.fl.

Den 1 december 2003 fick samarbetsministrarna en första lägesrapport. De berörda ministerråden kommer att lämna nya rapporter i mitten av 2004, under det isländska ordförandeskapet, för att möjliggöra nya initiativ, eventuellt i form av ett ministerrådsförslag till Nordiska rådet.

Statistiska nyckeltal

	EU-15	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige	Estland	Lettland	Litauen	Tyskland	Polen
BNP per capita, 2003, PPS, EU=100	100	112,7	101,1	107,7	136,6	104,5	42,2	36,6	41,4	99,1	42,9
BNP Totalt, 2002, EU=100	100	1,8	1,6	0,1	2,3	2,8	0,1	0,1	0,2	23	2,4
Offentliga utgifter till utbildning % av BNP, 2001	4,53	8,38	5,99	6,04	6,84	7,39	6,66	5,86	5,78	4,53	5,06
Samlade utgifter till FoU % av BNP, 2001	1,98	2,4	3,4	3,08	1,62	4,27	0,78	0,44	0,69	2,51	0,68
Sociala utgifter, % av BNP, 2002	16,4	17,6	16,8	6,1	14,8	17,6	10,2	11,9	9,5	18,8	17,7
Arbetslöshet, totalt, 2002	7,7	4,7	9,1	3,3	3,9	4	10,3	12	12,9	8,7	19,9
Procent av befolkningen (15+) utanför arbetsstyrkan, 2002	43,6	34,4	36,8	17,2	25,9	37,3	42,8	41,7	41,5	42,7	44,3
Internettillgång hemma per invånare 2002	38,9	55,6	44,3	68,4	62,2	64,2	9,8	2,3	3,2	43,3	10,7
Patentsökningar per miljoner invånare till Europeiska patentkontoret, 2001	161,078	211,046	337,777	117,200	288,760	366,564	10,961	7,574	2,435	309,864	2,522
Procent av 15-64-årigar som genomfört en ungdomsutbildning, 2002	64,6	80	74,7	65,1	85,7	81,4	87,5	82,6	84,8	83	80,8
Förväntad livstid från födelse år 2000-2005 (medel)											
– Män	n.a.	74,2	74,4	77,6	76	77,6	66,5	65,6	67,5	75,2	69,8
– Kvinnor	n.a.	79,5	81,5	81,9	81,9	82,6	76,8	76,2	77,6	81,2	78
Antal sjukhusängar per 100 000 invånare, 2000	630,8	510	754,3	n.a.	380,8	358,5	682,9	855,1	923,1	912,2	718,7
CO ₂ utsläpp 1990=100, 2001	98	100	105	115	108	97	45	36	46	82	68
TARGET 2010	92	79	100	110	101	104	92	92	92	79	94

Denna andra statusrapport riktar sig först och främst till Nordiska rådet, som länge varit engagerat i den Nordliga Dimensionen. Samtidigt vill den också tjäna som information till EU-kommissionen och – sist men inte minst – som redovisnings- och inspirationskälla till Nordiska ministerrådets fackministerråd och ämbetsmannakommittéer.

Nordiska ministerrådet deltar aktivt i genomförandet av EU:s andra handlingsplan för Nordliga Dimensionen 2004–2006. Ministerrådet välkomnar EU-kommissionens initiativ att involvera regionala organisationer i arbetet. Sedan ministerrådet i mars 2003 lämnade ett skriftligt bidrag till utarbetandet av den andra handlingsplanen har många framsteg gjorts, både när det gäller konkreta projekt och initiativ och när det gäller organisation och former för samarbete.

Samtidigt som ministerrådet strävar efter att bidra mera till EU:s arbete i norra Europa evalueras just i år också ministerrådets aktiviteter i länderna på andra sidan Östersjön. Samarbetet med Estland, Lettland och Litauen fördjupas på grundval av den nya relation som dessa länders EU-medlemskap leder till. Samtidigt vidgas också ministerrådets hittillsvarande samverkan med Nordvästryssland.

Rapporten har utarbetats inom Nordiska ministerrådets sekretariat.

* * *

Nordiska ministerrådets första statusrapport, "Submission of the Nordic Council of Ministers in preparation for the new Northern Dimension Action Plan 2004–2006" (Nordic Council of Ministers, ANP 2003:725), March 2003, återfinns på www.norden.org/publikationer

norden

Nordiska ministerrådet

Store Strandstræde 18
DK-1255 Köpenhamn K

ANP 2004:738
ISBN 92-893-0999-7